

KOROŠKA KRONIKA

Izdaja Britanska obveščevalna služba. — Cena mesečno za tuzemstvo 2 S, v inozemstvo 5 S. — Posamezna številka 55 grošev.

Leto VI.

CELOVEC, 13. januarja 1950

Številka 2

Kaj hoče Sovjetska zveza?

247. seja posebnih opolnomočencev za Avstrijo brez uspeha

V ponedeljek 9. januarja so se zbrali v Lancaster House posebni opolnomočenci zunanjih ministrov Velike Britanije, Združenih držav, Sovjetske zveze in Francije, da nadaljujejo svoja pogajanja glede avstrijske mirovne pogodbe. V teku dopoldanske seje so zaprosili zastopniki zapadnih velesil zastopnika Sovjetske zveze naj jim poročajo o stanju pogajanj med avstrijsko vlado in Sovjetsko zvezo, ki se tičejo plačila dobav Sovjetske zveze Avstriji po vojni.

Pri tem je sovjetski zastopnik izjavil, da nima smisla razpravljati o drugih točkah mirovne pogodbe prej, dokler

niso končani direktni razgovori med Sovjetsko zvezo in Avstrijo glede dobav po vojni. Zarubin je obljubil zapadnim zastopnikom, da bo vprašal sovjetske zastopnike, ki se pogajajo na Dunaju z avstrijskimi, če upajo na uspeh pogajanj.

V krogih angleške delegacije so menja, da bo mogoče nadaljevati razprav-

ljanja v petek, če bo Zarubin že lahko dal odgovor.

Kar se tiče razgovorov na Dunaju, sovjetske oblasti niti na ponovne opozoritve s strani avstrijskih oblasti še vedno niso zavzele dokončnega stališča do zadnjih avstrijskih predlogov za rešitev vprašanja dolgov Avstrije pri Sovjetski zvezi.

Volitve v Angliji 23. februarja 1950

Britanski ministrski predsednik Attlee je objavil v torek odlok britanskega kralja za ukinitve sedanjega parlamenta s 3. februarjem. Splošne volitve se bodo vršile 23. februarja 1950. Novi parlament se bo sestal 1. marca, slavnostno pa ga bo otvoril kralj 6. marca.

23. februarja bo imelo torej 34 milijonov Angležev možnost izraziti svoje mnenje glede sedanje vlade. Do sedaj so bili sedeži v britanskem parlamentu porazdeljeni takole: 390 delavska stranka, 194 konzervativna stranka, nacionalno-liberalna stranka 13, liberalna stranka 10, neodvisna stranka in druge manjše

stranke skupaj 33 sedežev. Novi parlament bo imel pa le še 625 sedežev zaradi nove ureditve volilnih okolišev in ukinitve univerzitetnih zastopnikov.

Preosnova vlade v Grčiji

Po ostavki grške vlade pod vodstvom Diomedesa, je poveril grški kralj Pavel s sestavo nove vlade bivšega predsednika grškega parlamenta Theotokisa, ki je že sestavil svojo vlado in pri tem izjavil, da bo njegova vlada strogo nevtralna in da jo sestavljajo visoki uradniki in izvedenci.

Anglija priznala Mao Tse Tunga

Pretekli četrtek je priznala Velika Britanija de jure komunistično kitajsko vlado in istočasno ukinila diplomatske odnose s kitajsko nacionalistično vlado. Priznanje je izrekla Velika Britanija po mesece trajajočih posvetovanjih z ostalimi člani Commonwealtha in drugimi prijateljskimi vladam.

Priznanje komunistične kitajske vlade seveda ne pomeni, da se Velika Britanija strinja s komunističnimi metodami in odobrava komunistični režim. Ravno dejstvo, da razpravljajo v Colombu na konferenci zunanjih ministrov držav, ki so članice britanske družine narodov, o komunistični nevarnosti v jugovzhodni Aziji in bodo razen tega izdelali tudi sklepe glede načinov, kako zaustaviti to nevarnost, kaže z vso jasnostjo, da se Velika Britanija z vsemi močmi bori proti razširjenju komunizma.

Združene države komunistične vlade na Kitajskem še niso priznale, ker so

mnenja, da še ni čas, da bi tudi one priznale to vlado. So pa za to, da se navežejo diplomatski stiki z novo kitajsko vlado. Zaradi tega tudi med Veliko Britanijo in Združenimi državami ne obstojajo nikaka sporna mnenja z ozirom na to vprašanje. — Do sedaj je priznalo Mao Tse Tunga pet držav.

Londoni „Times“ razpravlja o angleškem uradnem priznanju kitajske komunistične vlade. List je mnenja, da je britanska vlada s to svojo potezo ravnila modro in zadovoljivo. Med drugim pravi:

„Kot je bilo na splošno pričakovati, je britanska vlada priznala, da je komunistični režim de jure kitajska vlada in ni čakala, da bi ta ukrep izvedla skupno z Združenimi državami ali ostalimi članicami Britanske državne skupnosti. Priznanje ni nagrada komunistični Kitajski za njeno morebitno dobro vedenje. Niti ni znak politične simpatije. Priznanje tudi ne nalaga naši vladi nobenih posebnih obveznosti in ne narekuje nobene posebne politike, niti s tem ni rečeno, da bi Velika Britanija odobravala komunizem na Kitajskem ali kjer koli drugod. To je le priznanje, da osrednja ljudska vlada sedaj dejansko izvršuje oblast nad pretežno večino Kitajske in da bo po vsej verjetnosti ostala na oblasti tudi še v bodoče, v kolikor je mogoče videti dogodke vnaprej. V bodoče moramo vzpostaviti odnose s Kitajsko le preko komunistične vlade, ali pa sploh nič.“

„Times“ nadalje poudarja, da je priznanje zelo koristno za obe strani in nadaljuje: „Vsi dokazi, ki govorijo proti priznanju, slonijo na napačnem razumevanju njegovega značaja. Mnogi so svetovali, naj Velika Britanija ne prizna vlade, ki se je pokazala sovražno do zahodnih velesil. Toda v tem primeru bi morala Velika Britanija tudi preklicati priznanje Sovjetske zveze, ki je prav tako sovražna do zahodnih velesil kakor Kitajska. Nadalje pravijo, naj bi britanska vlada čakala s priznanjem to- (Nadaljevanje na 2. strani)

Ob pričetku leta 1950

Spet se je eno leto pogrezilo v večnost in prišlo je novo leto 1950, s katerim bomo zaključili prvo polovico dvajsetega stoletja. Človeka ob takih trenutkih spreletavajo najrazličnejši občutki. Ko se ustavi ob mejniku se ozre nazaj na oni del poti, ki jo je že prehodil. Na misel mu prihajajo veseli in žalostni spomini. A težji je pogled naprej. Kam vodi? Kakšna presenečenja ga čakajo?

Živimo v najtežjih časih, kar jih pozna zgodovina človeškega rodu. Za nami je pol stoletja in z njim dve najgroznejši vojni, ki sta zgrabili v svoj krvavi objem ves svet. Ljudje so padali kot snopi v trumah. Borili so se za boljšo bodočnost in vendar še danes po petih letih zadnje vojne vihere svet ni prišel do toliko zaželenega miru, da ne govorimo o blagostanju in boljšem življenju.

V veliki mrzli vojni, ki se na tihem odigrava na svetovnem polju, se brez odih borita Zahod in Vzhod. Fronta se premika zdaj naprej, zdaj nazaj. Zdaj je en tabor doživel neuspeh na eni celinii, pa je zato zmagal drugod. Bolj ko si ljudje želijo miru in brezskrbnega življenja, težji oblaki se zbirajo nad zemeljsko oblo. Danes so na delu vse sile dveh svetov, ki sta si tako po ideologiji kakor po načinu življenje popolnoma nasprotna. Danes hladna vojna ni več borba med dvema državama, ali dvema skupinama držav, pač pa je tekmovanje na življenja in smrt med dvema svetovnima sistemoma: med demokracijo in komunizmom. Kdor bi neke od daleč gledal vse to dogajanje na zemlji, bi se mu zdelo, da ima pred seboj veliko šahovnico z dvema nasprotnikoma: demokratom in komunistom. Igra je napeta, poteze dobro premišljene, marsikatera je tudi popolnoma brez pomena, a vzbudi v svetu velik poplah. Igralca jih uprabljata le zato, da bi lažje zmagala.

Kako je potekala igra v preteklem letu? Kdo je žel več uspehov. Vzhod ali Zahod? Ugotoviti moramo, da kaže letošnji zaključek mnogo boljše Zahodu kakor pa Vzhodu. Borba je bila trda. Zatišje, ki ga je prinesla hladna vojna, je bilo moreče, prav tako kot je zatišje pred nevihto. Ves svet se je s skrbjo vpraševal, kdaj bo treščilo in kam. Pa je napetost spet popustila in svet se je olajšano odahnil. Tako je valovalo naše življenje na planetu vse leto 1949. Koliko dni napetega pričakovanja, zaskrbljenosti, pa spet malo oddiha in spet napetosti.

Pri vsem tem pa smo opazili zanimive znake. Medtem ko se Vzhod zelo zmedeno poslužuje najrazličnejših sredstev, ki so največkrat zelo nečastna, kot na primer laž, grožnje, nasilje, pa je Zahod miren in njegovo lice je jasno. Svetovne dogodke spremlja preudarno, ne pretvarja resnice in ne nastopa nasilno. Pusti, da svet sam spozna razliko med obema sistemoma in se prostovoljno odloči za enega ali drugega. Pri vsem tem pa je tudi previden pred raznimi zankami, ki mu jih stavlja Vzhod.

Kakšni so letošnji uspehi zahodnega in vzhodnega sveta? Zahod je predvsem zabeležil dobre poteze v Evropi, medtem ko je Vzhod imel obilno žetev v Aziji. Spet se je pokazalo staro pravilo, da komunizem najbolje uspeva tam, kjer vladata zmeda, nered, revščina in uboštvo. Pač pa se je na ideološkem polju zmaga močno nagnila proti Zahodu.

Kakšni so uspehi zahodnega sveta v Evropi? Predvsem je treba poudariti odločno stališče zahodnih zaveznikov ob berlinski krizi, kjer so hrabro vztrajali popolnoma obkoljeni v svojih predelih bivše nemške prestolnice. In rajši, kot da bi popustili pred krivičnimi zahtevami, so ustanovili zračni most, po kate-

Svečan pogreb žrtev rudniške nesreče v Fohnsdorfu

Ob udeležbi članov avstrijske vlade, štajerske deželne vlade in tisočglave množice so pokopali 6. januarja v Fohnsdorfu sedem rudarjev, ki so se smrtno ponesrečili 3. januarja v Wodcickijevemu rovu ob priliki eksplozije vnetljivega plina.

V imenu 200.000 avstrijskih rudarjev in v imenu rudarske mednarodne zveze vsega sveta se je poslovil od nesrečnih žrtev zvezni minister in predsednik sindikata kovinskih delavcev in sindikata rudarjev, Maisel, ki je poudaril, da bodo storili vse za olajšanje trde usode, ki je zadela družine pokojnih rudarjev. Velike zasluge pokojnih za obnovo Avstrije je podčrtal v svojem govoru zvezni minister ing. Waldbrunner. Zadnji pozdrav v imenu vlade in avstrijskega naroda pa je izrekel minister dr. Hurdus. Knezoskok dr. Pawlikowski je izvedel obred pokopa.

Ob priliki nesreče je izrekel tudi britanski visoki komisar general T. J. W. Winterton sožalje v imenu britanskih zasedbenih sil.

Volitve v Sovjetski zvezi

Prezidij Vrhovnega Sovjeta ZSSR je razpisal volitve za Vrhovni Sovjet, ki se bodo vršile v nedeljo 12. marca 1950.

Sovjetski državljani bodo lahko „volili“ samo komunistične kandidate, ker jim bo predložena ena sama volilna lista. Opozicijskih strank ni.

Amerika ne bo dala pomoči Formozi

Na redni tedenski tiskovni konferenci 5. januarja je predsednik Truman izjavil, da Združene države ne bodo dale vojaške pomoči ali vojaških nasvetov kitajskim nacionalističnim silam na Formozi in tudi ne bodo uporabile svojih lastnih oboroženih sil za vmešavanje v sedanji položaj na Formozi. Truman je rekel: „Vlada Združenih držav ne namerava stopati po poti, ki bi jo pripeljala do tega, da bi se zapletla v državljanski spor na Kitajskem.“

Poleg tega je predsednik Truman izjavil, da bodo Združene države še nadalje nudile gospodarsko pomoč kitajski vladi.

Ameriški zunanji minister Acheson je pri tej tiskovni konferenci poudaril, da je za Združene države še prezgodaj, da bi proučile priznanje kitajskega komunističnega režima. Vsak sklep Združenih držav o tej zadevi bo predmet razpravljanja v kongresu. Formoza je le mali del mnogo večjega vprašanja sedanjega

položaja na Daljnem Vzhodu. Važna je bistvena doslednost Združenih držav.

Uvodni članki ameriškega tiska o kitajskem vprašanju sploh in še prav posebej o vprašanju Formoze so zelo številni in izražajo tudi zelo različna mnenja. Enako stališče je opaziti tudi glede izjave predsednika Trumana o vojaškem nevmesavljanju v državljansko vojno na Kitajskem, kakor tudi na Formozi. Posebno republikanski listi kažejo jasno svoje nezadovoljstvo. Umirjeno in jasno pa komentira izjavo „New York Times“, ki pravi: „Predsednik Truman je izjavil, da za obrambo Formoze ne bodo uporabili oboroženih sil Združenih držav. Mislimo, da se večina Američanov strinja s tem, da je ta odločitev pravilna in da je tveganje vojaškega neuspeha mnogo večje kot možnost koristi. Neglede na to posebno vprašanje pa je dokončala predsednikova izjava vso zmedo, ki zakriva vprašanje naše politike na Daljnem Vzhodu.“

rem so oskrbovali nemško prebivalstvo bolje, kot pa Sovjeti, ki so imeli za seboj vse svoje vplivno področje. Nedvomno je prav to odločno stališče odprlo oči mnogim Nemcem, da sedaj razlikujejo zrno od plevla. In kot nujna posledica razvoja je nastala zahodna nemška zvezna republika. S tem so Nemci spet sami stopili v politično življenje. Vzeli so ponovno svojo usodo v lastne roke. Zavezniki jim pri tem puščajo svobodo, kolikor je pač možno z ozirom na varnostne predpise. Ugotoviti moramo, da je Zahod v berlinski krizi in v nemškem vprašanju dosegel odločilno zmago.

Še večji uspeh je v Evropi žel zahodni svet z Marshallovim načrtom. Neprenehni dotok ameriških dobrin v države članice evropskega obnovitvenega načrta je znatno okrepil njihovo gospodarstvo in je s tem tudi dvignil življenjsko raven njihovih narodov. In ti narodi so spoznali, kje je resnica, kje je boljši svet in kje je boljši način življenja. Spoznali so, da komunizem le obljublja, ne da pa ničesar, medtem ko je Zahod resnično poskrbel in žrtvoval vse potrebno za prizadete države na svojem področju.

A Marshallov načrt ne bi bil v toliki meri uspel, če bi ljudje na tej strani še vedno živeli v stalnem strahu pred sovjetsko napadalnostjo. Zato so zahodne države sklenile Atlantsko obrambno pogodbo, po kateri so si obljubile pomoč v primeru, da bi Sovjetska zveza tvegala bliskovit napad na Zahod. Ta pogodba je najboljša jamstvo za svetovni mir. Organizacija za obrambo atlantskega področja dobro napreduje, vzporedno z njo pa tudi načrt za vojaško pomoč. Ljudje so se otrsli strahu, kajti preden bodo komunistične države tvegale napad, si bodo morale poprej dobro premisliti, v kakšno nevarnost se podajajo. Dobili so zato veselje do dela in gospodarska obnova je kljub težavam in motnjam uspešnejša iz dneva v dan.

K dogodkom, ki so doprinesli k pomirjenju v Evropi moramo pristeti tudi pred kratkim podpisano letalsko pogodbo med Združenimi državami in Jugoslavijo ter petletno trgovinsko pogodbo med Anglijo in Jugoslavijo. Čeprav je Jugoslavija še vedno tako komunistična, kot je bila pred štirimi leti, se je vendar naveličala slepega tlačanstva moskovskim nasilnikom in prerokom. Ker se je Tito uprl, ga hoče Moskva za vsako ceno strmoglaviti. Zato je preostala Titovi Jugoslaviji edina pot, da se gospodarsko preusmeri in nasloni na Zahod. Prvi kamen v ogromni mračni stavbi komunizma se je odkrušil. Ti dogodki pa so ugodno vplivali na rešitev grškega vprašanja. Moskva je brezobzirno pustila na cedilu grške upornike sedaj po tolikih letih trpljenja, žrtev in krvi.

Kaj pa vzhodni svet? Priznati je treba, da je šla komunizmu najbolj v klasje setev v Aziji. Kitajske rdeče armade, ki so s svojim voditeljem Mao Tse Tungom vred vdane Stalinu, so preplavile Kitajsko. Zmagovanje ni bilo težko, prvič zaradi slabega ugleda nekaterih nacionalističnih voditeljev, drugič pa zaradi preobsežnega ozemlja. Vendar pa opazimo, da so se v zadnjem času pričele zbirati v Aziji zdrave nacionalistične sile.

Drugače je bilo v Nemčiji, kjer so komunisti imeli veliko smolo. Prav s težavo in na hitro roko so spravili skupaj lutkovno nemško vlado, kot odgovor na zahodno-nemško republiko. Še hujiši poraz pa so bile volitve, kjer so morali celo Sovjeti sami priznati porazne volivne izide. V Evropi se jim je tudi napravila prva razpoka v železnem zastoru po Titovi zaslugi in izgubili so tla v Grčiji.

Zadnji uspeh Zahoda so Združene države Indonezije, ki so zadnje dni stopile v življenje. To je bežni pregled uspehov in neuspehov v letu, ki se je poslovilo od nas. Kaj nam prinese letošnje leto? Kdo ve? Preostane nam upanje, da bo morda svet končno le spoznal, da je edina korist vsega človeškega rodu, če živi v miru. Vzhod mora to pokazati z dejanji, ne le z lepimi besedami in obljubami. Zahod je vedno pripravljen ponuditi roko sprave, če bo Vzhod prišel z izkrenimi nameni. Poleg tega pa imamo veliko zaupanje v atlantsko obrambno pogodbo in Marshallov načrt, ki sta najboljša poroka za močno zahodno Evropo in mir v bodočnosti. (AIS.)

Politični pregled

Drobne novice

Nacionalistična Vafdistična stranka je pri sedanjih volitvah zopet prišla na oblast v Egiptu. Pri volitvah je dobila večino nad vsemi drugimi strankami. Politični opazovalci menijo, da je nepričakovana zmaga Vafdistov, ki trdijo, da jih podpirajo delavski sloji, reakcija ljudstva proti načinu, kako je sadistična liberalna koalicija obravnavala vprašanja države.

Velika Britanija pošilja svoje čete v Eritrejo, da ojači svoje posadke v tej deželi. Namen teh ojačanj je zatreti banditske tolpe, ki povzročajo nered v tej bivši italijanski koloniji, katere zapuščeno upravo ima sedaj Velika Britanija. Nedavno je prišlo tudi do spopadov med pristaši Italije in Etiopije. Združeni narodi bodo v kratkem poslali v Eritrejo komisijo, ki bo morala ugotoviti želje prebivalstva.

Svet severnoatlantske zveze je odobril izpopolnjen obrambni načrt, katerega bodo predložili predsedniku Trumanu, ki bo nato lahko dovolil, da se uporabi milijardo dolarjev za ameriško vojaško pomoč državam, ki so podpisale pogodbo.

Velika Britanija in Združene države so podvzele nove korake v sporu z Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko glede določil mirovnih pogodb o človeških pravicah. Ameriška in Britanska vlada sta 6. januarja zahtevali od navedenih treh vlad, da takoj imenujejo predstavnike v komisiji za rešitev tega spora. Prepis teh not so dostavili glavnemu tajniku OZN.

Romunija, Madžarska in Bolgarija so obtožene, da ne izpolnjujejo določil o človeških pravicah, ker ne priznavajo državljanskim politične in verske svobode.

Gospodarski odbor ZN za Evropo je izdal opomin glede nadproizvodnje jekla v Evropi. Odbor trdi, da bo Evropa imela v letu 1953 po sedanjih podatkih o proizvodnji jekla 8 milijonov ton presežka, za katerega ne bo imela tržišča.

Anglija je poslala v Washington spomenico, ki vsebuje nove predloge za združenje treh velesil Anglije, Amerike in Kanade za proizvodnjo atomskega orožja. Dopisnik londonskega radia iz Washingtona pravi, da je najbolj sporna točka spomenice predlog, naj bi shranili atomske bombe v Angliji.

Ko je zastopnik nacionalistične Kitajske v Londonu, dr. Čeng, prenehal biti s priznanjem komunistične vlade s strani Velike Britanije zastopnik Kitajske, je izjavil, da je ta sklep proti britanskim koristim in da bo zgodovina pokazala, da Kitajski niso zadali smrtnega udarca njeni sovražniki, ampak njeni prijatelji in bivši zavezniki. Priznanje komunistične kitajske pomeni pokopati nacionaliste medtem, ko so še zelo živi.

Predsednik Truman je predložil Kongresu proračun za leto 1950 in pri tem opomnil poslance, da so zvišali izdatke za vojaško pomoč inozemstvu skoro za sto odstotkov, medtem ko so znižali drugo pomoč, med njimi tudi Marshallovo, za 20 odstotkov.

POLJSKI DELAVCI SO NEZA-DOVOLJNI

Predsednik poljske republike, Bierut, je nedavno priznal, da je bilo veliko primerov „sabotaže“ in „rovarjenja“ v poljskih državnih industrijah. To je izjavil v govoru, ki ga je imel na plenarnem sestanku centralnega odbora stranke poljskih združenih delavcev, ki je komunistična.

Kot primere je navedel predsednik premogovnik Rokitnico, v katerem so zanetili požar in primer požara v tovarni za gradnjo težkih strojev v Elblagu. Pripomnil je tudi, da je bilo tudi veliko številno primerov neupravičenega izostajanja od dela v premogovni in tekstilni industriji.

Kar se tiče sabotaže se njen obseg vi-

di iz raznih kazenskih procesov, ki so se vršili v raznih delih države. V Poznanju so obsodili na smrt tri delavce, ker so slabo delali v neki tovarni za baker. V Šleziji so obsodili na smrt sedem ljudi, češ da so trčili material v livarni, kjer so delali. Na Pomorjanskem je bil obsodjen na smrt neki poljski delavec, ker je poškodoval neki kabel visoke napetosti. Značilno je, da so se primeri sabotaže zgodili največ v podržavljenih industrijah.

VTISI IZ JUGOSLAVIJE

Britanski odposlanec delavske stranke, ki je odpotoval 28. decembra s skupino odposlancev delavske stranke v Jugoslavijo, se je vrnil v London.

Ko je pripovedoval o svojih vtisih, je dejal, da je Jugoslavija sicer še vedno komunistična država, vendar je z ozirom na njegov poset pred dvema leti opaziti občutno materialno izboljšanje. Dalje je ugotovil pri visokih uradnikih in pri ljudskih množicah zelo prijateljska čustva napram Veliki Britaniji. Nato je dejal, da upošteva jugoslovanski narod vsako obveznost, vendar niso pod nobenim pogojem pripravljeni sklepiti kakih pogodb, ki bi jih navezale na Veliko Britanijo in Združene države. On ni mogel ugotoviti nikakega podtalnega gibanja proti maršalu Titu. Jugoslovani podpirajo sklenjeno svojo sedanjo vlado. Jugoslovani so trenutno že premagali težkoče, ki so nastale za nje radi blokade Kominforma. V trgovskih ozirih bodo še nadalje gradili na dobrih odnosih z Zapadom.

IZGON DOPISNIKOV ZAHODNEGA TISKA IZ ČEŠKOSLOVASKE

Češkoslovaška vlada je sporočila načelnikom glavnih zahodnih poročevalnih agencij, naj v najkrajšem času zapustijo državo. Prizadeti so dopisniki ameriških agencij Associated Press in United Press, britanske agencije Exchange Telegraph, francoske agencije France Press. Češkoslovaški zunanji minister je izjavil, da temelji izgon na zakonu, ki ne dovoljuje tujcem ostati v državi v primeru, če ogroža njihova prisotnost varnost države.

GRČIJA ŽELI DOBRE ODNOSAJE S SVOJIMI SOSEDAMI

Grški zastopnik pri ZN je poslal generalnemu tajniku Trygve Lieu posebno pismo, v katerem pravi, da je Grčija še vedno pripravljena poravnati vsa nasprotja z Jugoslavijo in znova vzpostaviti redne odnose z Albanijo in Bolgarijo. Grčija želi obnoviti poprejšnje pametne dogovore s svojimi severnimi tremi sosedi ali pa skleniti nove sporazume za uspešno nadzorstvo nad skupnimi mejami in za mirno poravnavo obmejnih incidentov.

Sedaj pričakuje formalne odgovore iz Jugoslavije, Albanije in Bolgarije.

Velika komunistična zarota

Komunisti se zelo trudijo, da bi se vthotapili v angleške delavske organizacije. Angleško delavstvo se tega zaveda in budno pazi, da se to ne bi zgodilo. Angleška prevoznika in splošna delavska zveza je na primer zahtevala od vseh svojih odborikov, da morajo podpisati izjavo, da niso člani komunistične ali fašistične stranke. Današnji „Yorkshire Post“ piše, da bodo komunisti zagnali velik hrup, ker je ta zveza izključila devet odborikov, ki niso hoteli podpisati omenjene izjave. Vpili bodo, da je to preganjanje in kratenje političnih svobod. Toda komunisti naj bodo kar lepo tiho, nadaljuje list, kajti oni bi bili prvi, ki bi ukinili vse svobode, če bi prišli na oblast. Angleški delavci se upravičeno borijo proti ljudem, ki bi radi spremenili angleško delavsko gibanje v moskovsko politično lutko. Razprava proti Kostovu je jasno pokazala, kaj se zgodi s tistimi, ki se potegujejo za pravice svoje domovine.

Ta mesec je bil objavljen še drugi ganljivi dokument o pravih namelih moskovske politike, nadaljuje „Yorkshire Post“. Bivša angleška komunistka Charlotte Haldane nam v tem doku-

Anglija priznala Mao Tse Tung

(Nadaljevanje s 1. strani)

liko časa, dokler ne bi imela dokazov za to, da kitajsko ljudstvo podpira komunistično vlado. Toda če bi se držali tega pravila, potem nekatere vlade sploh ne bi bile nikdar priznane. Bolj verjetna je trditev, da bi končno Velika Britanija lahko izrabila priznanje kot nekakšno protiuslugo, s katero bi si pridobila določene ugodnosti pri kitajski komunistični vladi. Če Združene države še niso priznale Kitajske in če ameriški zunanji minister Acheson še vedno misli, da je priznanje prezgodnje, je temu vzrok notranja politika Združenih držav. Če vpoštevamo Trumanovo odločno izjavo, ki jo je podal v četrtek, tedaj nam je jasno, da bodo Združene države v sedanjem položaju šle tako daleč, da bodo priznale kitajske komuniste.

Velika Britanija bi zelo obžalovala in vedno obžaluje, kadar se angleška in ameriška politika ne vjemata, pa čeprav tudi le za trenutek. Nobenega večjega jamstva ni za mir, nobenega boljše izgleda za bodočnost kot je prijateljstvo med tema dvema državama.

„Times“ nato poudarja, da bo priznanje močno izboljšalo položaj britanskih trgovcev na Kitajskem. „Na ta način bo britanska vlada tudi lažje razumela zunanjo politiko kitajskih komunistov, čeprav ne bo mogla nanjo v ničemer vplivati ali jo spremeniti. Če so že naše utvare o tem koraku nevarne, pa je prav tako neumno misliti, da bo Kitajska neizprosno sovražna do zahodnih velesil, ali da bo v vsem popolen suženj sovjetske politike. Mnogo večja nevarnost pa je, da bi sovjetska vlada zato, da si zagotovi svoj prevladujoči položaj v Mandžuriji, skušala obrniti pozornost Kitajcev proč od te dežele ter bo ščuvala kitajske komuniste k delovanju na jugu. Taka politika bi nujno privedla do spora z zahodnimi velesilami v jugovzhodni Aziji, kar pa bi bilo za Moskvo zopet nova korist, ali bolje rečeno prednost.“

„Times“ zaključuje z izjavo, da je edina prava politika zahodnih velesil ta, da jasno poudarijo naslednje: „Zahod seveda obžaluje, da je na Kitajskem prišel na oblast komunistični režim, da pa ga priznava, kot je to storil pri Sovjetski zvezi, da lahko z njo trguje in se z njo pogaja na osnovi enakosti. Pó drugi strani pa bodo zahodne države nasprotovale vsakemu poizkusu kitajske vlade, da vsili komunizem drugim državam, ki so pod njihovim nadzorstvom in ne bodo dovolile, da bi kitajski konzulati in veleposlaništva v njihovih državah širili propagando proti zakonitim vladam. Kako pa bi se proti komunizmu v jugovzhodni Aziji najuspešnejše borili, je vprašanje, o katerem bodo razpravljali narodi Britanske državne skupnosti na konferenci v Colombu in pozneje se bodo o tem, kot vsaj upamo, pogovorile med seboj tudi Združene države, Francija, Holandska in Velika Britanija.“

mentu pripoveduje, kako je postala komunistka in kako je končno prelomila s komunistično stranko. Kakor mnogi drugi, se je tudi ona iz idealizma navdušila za komunizem, toda doživela je bridko razočaranje. Charlotte Haldane pravi, da sta kršćanstvo in komunizem nezdružljiva. Komunisti morajo biti pripravljeni, da bodo žrtvovali resnico in svojo osebno čast. Prav tako morajo žrtvovati svojo najvišjo dobrino — svobodo. Njihove mišljenja, svobodo in delovanje določa Moskva, in sicer za komuniste vsega sveta. Kdor postane komunist, mora dati slovo svoji osebni svobodi, časti, dostojanstvu. Moskva postane gospodarka njegove vesti in njegovega mišljenja.

Edino boljše videnje vsega sveta bi odpravila pregrado med sovjetskimi narodi in ostalim svetom, pa še to pod pogojem, da bi se ostali narodi res popolnoma in brez ugovorov podredili Kremlju. Razpravi proti Rajku in Kostovu nam potrjuje ta beseda. To nam je v svarilo, da je vsak komunist nujno sovražnik in škodljivec svoje domovine, ker mora ves služiti veliki komunistični zaroti za svetovno nadvlado. (LSP.)

NE ZA NAPAD, NE ZA VOJNO IZZIVANJE

Ameriški obrambni minister L. Johnson je napisal daljši članek, v katerem prikazuje, da se Amerika ni nikdar zaprla sama vase, marveč je bila na ta ali oni način vedno povezana z ostalim svetom. Johnson piše med drugim:

„Ko sem pred nekaj tedni predsedoval zborovanju obrambnega odbora Atlantske zveze, sem slišal, kako odgovorni ljudje evropskih držav cenijo naraščajoče zanimanje ameriškega ljudstva za mednarodne politične zadeve.

Toda to ni nič novega. Združene države so vedno sodelovale z ostalim svetom, kadar se je dogajalo kaj važnega bodisi v zvezi z vojaškimi zadevami ali z demokracijo. Ko so Stuartovci vladali s trdo roko v Angliji, je Amerika z veseljem sprejela angleške kmečke izseljence. Ko so Združene države kupile od Napoleona New Orleans za 15 milijonov dolarjev, so s tem odločile usodo vseh pokrajin ob reki Mississippi. Ko so Avstrija, Rusija in Prusija sklenile sveto zvezo, da bi branile svoje monarhije pred načeli francoske revolucije, so Združene države proglasile 1. 1823 Monrojevo doktrino. In ko je bil avstrijski nadvojvoda ubit v daljnem Sarajevu, se je pričel niz dogodkov, ki so privedli ameriške kmete iz Texasa ter delavce iz Illinoisa na francosko bojišče, kjer so se borili za svobodo morske plovbe. In še in še...

Toda pustimo preteklost. Pomudimo se samo na kratko pri drugi svetovni vojni. V pričetku druge svetovne vojne smo bili precej brezbrizni, ker smo menili, da bodo poljska močvirja glavna ovira proti nacističnemu pohodu in da bo francoska vojska zadržala Hitlerjeve horde na Maginotovi črti, oziroma da se bo japonski roparski pohlep sam uničil v brezkončnem azijskem prostoru.

Zdaj pa je v ameriški politiki konec napačnega optimizma. Danes vsi priznavamo, da smo neločljivo povezani z ostalim svetom in dobro vemo, da utegne globoko vplivati na nas in celotno omiko vse, kar se dogaja v katerem si bodi delu sveta.

Zavedamo se, da utegne potegniti ameriško ljudstvo v svetovni ples vse, kar se dogaja v Grčiji, Turčiji, Perziji ali Koreji. Priznavamo, da utegnejo biti sile svobode v Zahodni Evropi znova prisiljena k obrambi pred krutim napadalcem. Če bi se to zgodilo, bi morala Amerika še enkrat žrtvovati svoje bogastvo ter življenja svojih sinov.

Dobro vemo, da danes štirje apokaliptični jezdecji jezdijo na raketnih izstrelkih, ki jih lahko vodijo z radijskimi aparati in da lahko sprostijo svoj razdiralni bes ter v nekaj tednih, da, celo v nekaj dneh ali urah uničijo celotno civilizacijo. Kdor hoče vse to razumeti,

mora biti poklicni vojak ali atomski znanstvenik, toda ostali ljudje so v glavnem dobro poučeni o najnovejšem tehničnem razvoju. Za to skrbijo tisk, radio, kino in televizija.

In tako lahko danes skrbimo ter delamo za obrambo s popolnim in odkritim pristankom javnosti: ne za napad, ne za vojno izzivanje, ampak zato, da bomo s svojo močjo in pripravljenostjo lahko prepričali slehernega morebitnega napadalca, da bomo na vsak napad odgovorili s toliko silo in odločnostjo, da bo prav gotovo popolnoma poražen. To jamstvo nudimo svetu v interesu miru in svobode. Za obrambo miru in svobode delajo z nami mnoge druge prijateljske države. Z našimi sosedami na zahodni polobli smo sklenili pogodbo, v kateri smo se dogovorili, da bomo smatrali vsakršni napad na katero si bodi ameriških republik kot napad na vse. Zdaj skušamo vzporediti našo obrambno silo z obrambno silo dvanajstih držav Atlantske zveze, da bomo lahko zaustavili vsak napad, pa naj pride do njega kjerkoli. To delamo

v zavesti, da so tudi evropske države naše sosedje in da bi napad nanje veljal kot napad na vse.

Svetovne zadeve so danes preveč važne, da bi jih lahko reševala ena sama država ali le nekaj izvoljenih držav. Te zadeve tako pritiskajo na ves svet, da jih ni mogoče omejiti na določena področja ali izločiti od drugih z železno žico.

Brez lastne krivde smo v drugem taboru kakor Sovjetska zveza z državami, katere si je podvrgla. V odkritem in prostovoljnem prizadevanju, da bi dejstvo nujne medsebojne odvisnosti med državami postavili v službo miru in blagostanja za vse narode, smo vedno skušali sodelovati z drugim taborom. To ne izraža naše slabosti in ne pomeni, da bi ne zbirali več svojih sil za obrambo miru ter drugih miroljubnih narodov. To delamo edino zato, ker vemo, da nobena država ali skupina držav ne more živeti zase, ne da bi ustvarila neko napetost in bojazen. Usoda je hotela, da so Združene države močne. In mi hočemo veljati kot močni, ne da bi drugim vsiljevali svojo voljo ali da bi jim iztrgali ped njihove zemlje, marveč da bi zbrali okoli sebe sile miru in svobode. Skrbeli bomo, da bodo imeli vsi narodi sredstva za srečnejše in varnejše življenje. Taka sredstva pa ima le svet miru in svobode.“

Kulturno delovanje kot orožje

Več članov češkoslovaškega diplomatskega zastopstva v evropskih prestolnicah je zapustilo 30. decembra 1949 svoja mesta in izjavilo, da se nočejo vrniti na Češkoslovaško. Odkar so prišli komunisti do oblasti na Češkoslovaškem, to je od februarja 1948. leta, je odstopilo že več kot 100 češkoslovaških diplomatov z zapadnih državah in zaprosilo za zatočišče.

Pred kratkim je pribežal na Bavarsko tudi bivši češkoslovaški socialistični minister Bohumil Lauschman in zaprosil za zatočišče.

Na tisoče Čehov in Slovakov pa je pribežalo preko meje in se naselilo po zapadnih državah, kjer predstavljajo živ opomin vsem svobodnim ljudem, ki še vedno mislijo, da je sodelovanje s komunizmom možno.

Pri tem moremo opazovati posebno živahno delovanje med Čehi in Slovaki v inozemstvu. V vseh deželah zahodne sveta moremo opaziti njihovo delovanje, kakor da bi se zavedali znamenitega izreka njihovega velikega zgodovinarja Jana Palackega, ki je rekel, da bodo sile duha končno vedno zmagale nad telesnimi silami.

V inozemstvu izhaja tako celo število češko-slovaških begunskih časopisov, ki

poizkušajo vsi ohranjati pravo demokracijo, ki je bila pregnana iz njihove domovine. Med temi časopisi moramo omeniti zlasti „Svobodný zítřek“, ki je bil že nekdanj v Pragi vodilna revija čeških izobražencev. Poleg tega gotovo reprezentativnega in zelo vestno urejevanega lista, ki izhaja sedaj v Parizu, izhaja tam še drugi list „Návrat“. — Na Norveškem v Oslo izhaja študentska revija „Bod“.

V Londonu izhaja „Information Service of Free Czechoslovakia“ (= poročevalna služba svobodne Češko-slovaške), ki oskrbuje svetovno časopisje z najnovejšimi vestmi iz „železnega zastora“, predvsem pa seveda iz Češkoslovaške.

Poleg omenjenih časopisnih izdaj izhaja še več, na ciklostilu pisanih časopisov, od katerih je v Avstriji in Nemčiji med Čehi in Slovaki najbolj razširjen list „Holoby pošta“. Tega izdaja založniška skupina „META“.

Da bi čim več pripomogli k vzpostavitvi prave demokracije, si je preje označena skupina češko-slovaških beguncev nadela še nalogo razširjati svoje ideje tudi še v drugih jezikih. Kot nekak posrečen simbol pa moremo označiti dejstvo, da je stekla zibelka tega gibanja tesno ob „železnem zastoru“.

SKLADATELJ

J. B. Foerster
90 LET STAR

Ugledni češki skladatelj in pedagog in senior češkoslovaških skladateljev se je rodil 30. decembra 1859 v Pragi iz stare učiteljske rodbine. Otroška leta je preživel v atmosferi polni godbe, kar je imelo vpliv na poznejše Foersterjevo življenje. Na očetovo izrecno željo je po maturi vstopil na praško tehnično visoko šolo, kjer je začel študirati kemijo. Toda globoka ljubezen do godbe ga je pripeljala na pot godbenega umetnika. Obiskoval je orglarsko šolo. Med tem je začel delovati mladi Foerster tudi kot godbeni referent v praškem dnevniku „Národní listy“. V mnogih člankih in strokovnih razpravah je prikazal pionirsko delo in vsenarodni pomen skladatelja Bedriha Smetane. F. B. Foerster je tudi visoko cenil dela Antonina Dvořaka in Zdenka Fibicha. Od leta 1888 do leta 1918 je živel deloma v Hamburgu, deloma na Dunaju. Po preobratu v letu 1918 je prišel v osvobodeno domovino in postal profesor na praškem konzervatoriju in pozneje na mojsterski šoli konzervatorija. Leta 1930 je odšel v pokoj in še bolj razvil svoje javno delovanje. Bil je med drugim dolgo časa predsednik Češke akademije znanosti in umetnosti in s tega položaja je odstopil v letu 1938.

Foersterjevo umetniško delo je neizmerno bogato. Zložil je nad 200 del najrazličnejše vsebine in vrste: cikle pesni, zборе, kantate, simfonije, opere, simfonične pesmi, komorne skladbe, melodrame, suite in klavirne skladbe — to vse se nahaja v bogatem spisku njegovega dela, ki je zavzelo v razvoju češke godbe prvo mesto. Foersterjevi prekrasni moški zbori (Orač, Iz usode rok, Rodna zemlja, Poljska pot, Velike širjave itd.) predstavljajo izredno pomemben prispevek za razvoj češkega petja v zboru. Njegove opere „Debora“, „Eva“, „Jessika“, „Srce“ in ostale so obogatele zakladnico češkega opernega ustvarjanja. Komorna godba je pa priča o skladateljevem ustvarjalnem bogastvu, ravno tako kot so ostala dela dokaz o njegovi prebogati zvočni fantaziji.

J. B. Foerster, ki je istočasno gojil tudi svoj literarni talent, je vzgojil češki godbi veliko generacijo svojih dijakov, od katerih premnogi stoje danes v ospredju češke sodobne godbene tvorbe. Velik in neizmeren pomen dela J. B. Foersterja, katerega je Karlova univerza v Pragi pred leti imenovala za svoje častnega doktorja, je ocenila tudi češkoslovaška vlada, ko ga je v novembru 1946 imenovala za ljudskega umetnika.

90. letnico svojega rojstva je dr. Josef Bohuslav Foerster preživel v polnem zdravju in optimizmu. (IP)

Ing. —r:

Skrivnosti med nebam in zemlja

8.

IV. Razbijanja atomov (Nadaljevanje)

Zakaj se ne bi tudi ta visoka stopnja vročine in njene energije v uranovi peči dala uporabiti za pogon motorjev?

To namreč ni nič drugega kot atomska energija ali sila — energija bodočnosti, ki se bo dala s svojimi neslutnimi silami in v najrazličnejših oblikah izrabiti v prid gospodarskega in socialnega napredka človeštva, če jo bo seveda hotelo človeštvo res uporabljati v miroljubne svrhe.

Druga stvar uporabe atomske sile pa je seveda njeno izrabljanje za morilno orožje v vojni.

Opisani proces v uranovi peči je le vzorec za izdelovanje proslule atomske bombe. Kar je uranova peč v velike, to je atomska bomba v malem.

Ugotovili smo, da bi stopnjujoči se proces neprekinjenega razkrajajočega delovanja nevtronov v uranu, ko nastaja vedno več prostih nevtronov, ki rušijo nadaljnje atome, privedel končno

do eksplozije in uničenja celokupne narave, ako ne bi imeli in uporabljali regulatorjev, ki zamorejo ta proces ublažiti.

Taka eksplozija pa se ravno izdejuje ali nastane v atomski bombi, ki sestoji iz dveh glavnih delov. V prvem pripravijo v posebni aparaturi nevtrone za izstrelitev v drugi del bombe, ki vsebuje posebej za ta namen pripravljen in visoko koncentrirano (zgoščeno) snov urana. Vse je tu zgrajeno tako, da se proces izstrelitve in združitve nevtronov z uranovo snovjo ter proces neprekinjenega razkroja oz. razkola atomov te snovi izvrši v najkrajšem času, to je v nekaj sekundah.

In baš v tej konstrukciji leži tajnost tega strahovitega orožja, ki so ga ob koncu poslednje vojne že uporabili za zračni napad na dve japonski mesti.

V. Atomska sila

Razkritje atomov in vsega, kar je z njimi v zvezi, je močno omajalo dosedaj veljavne temelje in načela prirodnoznanstva.

Novodobno prirodnoznanstvo ne zaupa več teorijam, ki so često le hipotetične, to je namišljene, ali pa so le plod fantazije in radi tega često varajo. Danes veruje le poizkusu, to je temu, kar vidi in preizkusi znanstvenik na lastne oči.

Ravno poizkusi z atomi pa so poka-

zali, da bi z doslej veljavnimi prirodnimi zakoni nikoli ne mogli prodreti do tajnosti atomov, da se torej ti zakoni ne skladajo v celoti s tem, kar so pokazali poizkusi.

Ti zakoni so sicer lahko dobro služili za razlago pojavov v vidnem svetu navadne velikosti, ne pa tudi za pojave v takozvanem mikrokozmu ali drobnem svetu; tega je še pod drobnogledom (mikroskopom) težko opaziti. Kar pa se vrši v tem drobnem svetu, je važno tudi za vidni svet, kajti vsi njegovi predmeti in vse žive stvari so sestavljene iz mirijade, to je neštevilnih takih, komaj pod drobnogledom vidnih drobcev.

Vzemite atomsko bombo. Šahiranje z nevtroni, elektroni in protoni, torej s takimi drobci, od katerih posamezni niso niti pičica v drobnogledu, je privedlo do sprožitve najstrahovitejšega do sedaj poznane orožja, ki je v toku nekaj sekund upihnilo luč življenja stotisočim.

Če kdo ponese 20 kg težak kamen 45 m visoko, izvrši gotovo delo, ki je izraženo v številkah z 900 kilogrammetri. Ta energija ostane skupno vedno ista, pa naj se po obliki spremeni v silo (energijo) gibanja (kinetično energijo) ali kako drugo obliko energije. Vsota celokupne energije pa je vedno stalna.

Tudi snov (materija) ostane po veljavnih prirodnih zakonih vedno ista po količini, četudi ne po kakovosti.

Temu nasprotno pa pravi navodobno prirodnoznanstvo, da je le vsota snovi in energije stalna. To pa zato, ker se spreminja snov v energijo in obratno je snov le neka oblika energije, energija pa le neka oblika snovi. To se zdi mogoče čudno, toda nekateri primeri naj te pojme pojasnijo.

Če dvignemo težak kamen, izvršimo gotovo delo. Mišice se napno in izločijo gotovo število neskončno malih snovnih delov. Mišična snov se torej izrablja in se sproti pretvarja v energijo mehaničnega dela. Ta izguba je res sila neznatna, toda pri napornem delu doseže s časom le vidno mero. Če ne bi te izgube nadomestili s hrano, od katere dobijo tudi mišičevje svoj del, bi morala človeška moč prenehati. Težko telesno delo zahteva vsled tega tudi več hrane.

Omenili smo tudi že primer kroženja električnega toka. V žvepleno kislinu potopljene plošče cinka prično kmalu kazati znake razjedanja. Od plošče se namreč stalno odločajo oni neskončno mali drobci, ki so nositelji električne energije. Ti potem gredo v obliko električnega toka, pravimo tudi, v obliko električne energije, dalje po sklenjenem krogotoku. Med snovjo in energijo ni potemtakem nobene razlike več, en pojem je le spremenjena oblika drugega.

(Dalje prihodnjic.)

Dr. I. Česnik:

STRAH

Bajčev Matija je bil star fant. S svojo sestro Polono je stanoval v skromni, zakajeni bajti v Zaplotu. Dve njivi, majhen travnik in bukov gozd je bilo vse njegovo nepremično premoženje. V nizkem hlevu je mukala suha krava, ki jo je Polona pasla po občinskem pašniku od sv. Jurija do sv. Mihaela. Revno, a zadovoljno sta živela ob uborni hrani. Priletna samca sta bila babjevna. Verjela sta v duhove in strahove, ki se prikazujejo med enajsto in dvanajsto uro ponoči, trkajo na vrata in okna, težko sopejo in stokajo ali pa se pačijo in smejejo prešerno, skačejo in vzdihujejo, cviliijo in mijavkajo kot mačke s človeškimi obrazi in se poajo po dvoriščih kot lisice z gorečimi repi.

Po zdravamariji Matija in Polona nista hodila rada izpod strehe. Zaprla sta se v bajto, povečerjala in zmolila in legla spat. Če je Matija šel v Vipavo ali v Ajdovščino po opravkih — k davkarji, v trgovino ali celo k sodnji, v semenj ali pa enkrat na leto na božjo pot na Sv. Goro, je bil to izreden dogodek v njegovem enoličnem življenju.

Ob neki taki priliki je res videl strahove. Vračal se je iz semnja v Ajdovščino in se že ustavil v gostilni pri Rovanu na Colu. Redko ugodnost je uporabil, da si je privoščil pečene klobase z zeljem, bel kruh in pol litra močnega vipavca.

Gostje so se začeli z njim živahno razgovarjati in ga dražiti s strahovi. Gostilničar jim je pomagal Matijo vabil, naj ostane čez noč pri njem, da se mu kaj ne pripeti po poti in naj jo zjutraj mahne domov. Na cesti ga utegne srečati krvavo stegno, ga ustavi, napade in natepe.

„Ne bojim se ne krvavega stegna, ne drugih strahov. — Še pol litra mi prinesi, Rovani!“

Matija je med živahnim pogovorom popil še pol litra vipavca, nato pa plačal in že pozno odkolovratil čez Orešje proti Višnjam. Ko je od zadnje hiše zavil navkreber po cesti, se mu je že prikazal duh. A ne na cesti, v glavi se mu je sukalo semintja. Matija je nekoliko preveč pogledal v kozarec dobrega vina. Ker ga je redko pil, mu je stopilo v možgane, da je meril belo cesto v temi od ene strani na drugo, zadeval ob kamne in glasno govoril sam s seboj.

Pripeljal je mimo voznika, Krapež France iz Budanj. Konji so peketal po gladki cesti iz Podkraja, kamor je peljal dva soda vina. Konja sta se Matiji izognila. Ko je Krapež opazil pijanega Zaplotarja, ga je oplazil z bičem in zavpil: „Zakaj se ne ogneš? Nesreča bi se lahko dogodila!“ Matijo je zaneslo v obcestni jarek, kjer je obležal, se jezil in klel. Ko se je s težavo dvignil, je počasi nadaljeval trdapolno hojo. Začutil je žejo in zahrepenel po mrzli pijači. Kmalu je prišel do hladnega vreca ob cesti. Napil se je, pil v dolgih požirkih in se prekucnil v vodo. Curek mrzle studenčnice mu je zmočil vročo glavo, kar mu je dobro delo. Streznil se je, vstal in hodil čvrsto dalje.

Tedaj pa se je prikazala izza Nanosa blede luna in razsvetlila vso pokrajino. Matija je opazil ob cesti temno postavo, podobno dolginu s kapuco čez glavo.

„To je duh,“ si je mislil, a se opogumil in stopil bliže in zakričal: „Proč, če ne te nabijem!“ Duh se ni premaknil. Matija je stopil še bliže, zamahnil z roko in zadel leskov grm.

„Glej, glej, saj ni duh,“ se je hudoval, nehoti smejal in šel dalje. Ko je hodil kakih 200 korakov, je ugledal na cesti zavoj. Pristopil je in ga hotel dvigniti. Komaj pa je držal zavoj v roki, se je ta strgal in padel na cesto.

„To pa je strah!“ se je izvil Matiji iz grla, kri mu je šinila v glavo in po vseh žilah ga je streslo, mravljinici so mu zagomazeli po telesu. Začel je moliti in zaklinjati duha, naj mu dá mir. Zavoj je skočil proti njemu. Umaknil se je na drugo stran ceste, strah je pa stekel za njim, se dvignil in ga udaril za uho. Podoben je bil vreči žita, ki je zgoraj zavezana. Hipoma se je vreča zmanjšala in padla na tla. Matija je hotel zbežati, a vreča je plesala okrog njega, da si ni upal nikamor.

„Dragi duh, pusti me, da tečem. Nikdar ne pojdem več ponoči izpod krova. Sto rožnih vencev zmolim. Samo pusti me!“

„Mjav, mjav!“ je zajavkalo.

„Bom pa manj molil, le petdeset!“

„Mjav, mjav!“ je ponovilo.

„Le petindvajset!“ je mislil Matija.

Zavoj se je oddaljil in štrbunknil v obcestni jarek in tam obležal.

Matija je zbežal kot vihar nazaj, kolikor so ga nesle noge, in se ustavil šele v Rovanovi gostilni.

Tu je sedel Krapež France z gostilničarjem pri mizi. Ozrla sta se po Matiji, ki se je skoraj brez sape sesedel pri peči.

„Kaj pa ti je? Ali se je kaj zgodilo?“ je vprašal Rovani.

„Da, da, zgodilo! Duha sem videl. Bil je majhen, rjav, grozen!“

„Pojdi, pojdi! In kaj je rekel?“ je vprašal voznik Krapež.

„Najprej sem videl majhen zavoj. Stokal je kot uboga duša. Nato je zrastle

kot mož visoko. Zdelo se mi je, da je vreča za žito, na vrhu zavezana. Skakal je kot žaba in me ni pustil nikamor. Udaril me je za uho, a s čim, nisem videl,“ je pripovedoval Matija, ko je prišel do sape.

Krapež se je smejal, da se je kar tresel. Ko se je umiril, je spil kozarec vina in dejal: „Tega duha pa poznam. Sosedu Makovcu sem peljal mačko v vreči. V Podkraju mi jo je dal Sajavec. Med vožnjo mi je padla z voza, a nisem vedel, ne kdaj ne kje. Ta mačka v vreči je igrala duha. Pojdi z menoj in mi pokaži, kje leži.“

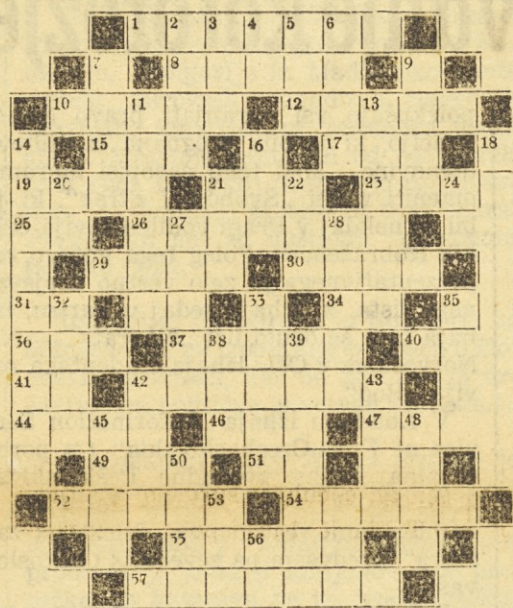
„Ne, ne! Nikamor ne grem. Pojdi kar sam! Sto korakov pred Cergolovo hišo sem vse to videl. Le pojdi sam! Jaz grem spat na svisli v seno. Saj mi dovoliš, Rovani,“ se je branil in prosil Matija.

„Le pojdi!“ je dovolil gostilničar.

Matija je tako odšel k počitku. Krapež pa je smejoč se napregel konja in se odpeljal po izgubljeno mačko.

ZA NEDELJSKO POPOLDNE

Križanka „UMA BISTER MEČ“

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1 gospodarsko poslopje; 8 denarna enota sosednje države; 10 mejaš, bližnji stanovalec; 12 nage, brz; 15 lepota, privlačnost; 17 umetniški izdelek; 19 oseba iz sv. pisma; 21 strelno orožje; 23 brezpravno ljudstvo; 25 dva enaka soglasnika; 26 film-

ska igralka, po rodu Ljubljancanka; 29 začimba; 30 nemški filozof; 31 kratica za izraz „po domače“; 34 izraz pri smehu; 35 kratica majhne dolžinske enote; 36 okrajšava za ornament; 37 priprava za čiščenje; 40 merilke časa; 41 vzklik; 42 gorovje v Španiji; 44 reka v Španiji; 46 osebni zaimek; 47 kraj in postaja na progi Ljubljana—Zidani most; 49 reka v Rumuniji; 51 kopel, kopališče (nemški); 52 moško krstno ime; 54 nedavno umrli avstrijski skladatelj operet; 55 delavec-težak; 57 mohamedanski post.

N a v p i č n o : 2 kraj v gledališki dvorani; 3 kamenita stena; 4 osebni zaimek; 5 slovenski pisatelj (Ivan); 6 tuje moško krstno ime; 7 padavina; 9 poljski sadež; 11 slap v Triglavskem pogorju; 13 albansko mesto; 14 najjužnejši del balkanskega polotoka; 16 iglasto drevo; 18 tlakomer; 20 kratica za zlato; 21 prijatelj tuje lastnine; 22 vboj; 24 dva enaka soglasnika; 27 moški glas; 28 vrsta prehlada; 32 notranjščina; 33 višja zbornica; 35 hlad, nizka temperatura; 38 mesec v letu; 39 poseka v gozdu; 42 del vratu; 43 mohamedanski bog; 45 jutranja padavina; 48 prvi človek; 50 teža zaboja; 51 prosto-voljni župnijski davek; 53 alkoholna pijača; 54 kot pri 39 navp.

Za dolca valja

K davkarju

„Zakaj tako tečete, gospa Mlinar? Moj sinček je požrl petdesetdinarski novc. Noben zdravnik ga ne more potegniti iz želodca.“

„Pojdite k davkarju. Ta se briga za denar; on ga bo našel kjer si bodi!“

Dobro ga pozna

Sin: „Dragi oče, rad ti priznam svoje dolgove, a le med štiri očmi.“

Oče: „Med tremi očmi, misliš reči.“

Sin: „Kako to?“

Oče: „Eno bom moral zatisniti.“

Ribničar in Peterček

Ribničar je šel s svojim sinčkom Petrčkom na polje. Koncem njive vidi Petrček veliko bučo in vpraša očeta, kaj je to. Ribničar: „To je tako jajce, da se iz njega zvali žrebiček.“ Petrček: „Kako pa?“ Ribničar: „Na jajce se vse kot kura, pa na sonce seveda in žrebe se zvali.“ Petrček: „Ali bi jaz zvalil žrebička?“ Ribničar: „Vražja buča, sedi na brežulčku nanjo, kjer sonce toplo sij, in vali!“ Petrček uboga, vzame bučo, gre na brežulček in sede nanjo. Ribničar pa na njivi obira fižol. Na toplem soncu Petrček zadremlje in buča se izvali izpod njega. Tedaj se Petrček prebudi, buča pa se vali navzdol, se zadene ob grm, razbije na kose, iz grma pa skoči zajec, ki je tam spal, in steče proti gozdu. Petrček ga vidi in vzklikne: „Oče, oče, žrebiček se je zvalil!“

„Zakaj si odšel na dvorišče, ko si slišal, da sem rekla ne, ko si me prosil?“

„Um, zakaj pa potem očka vedno pravi, kadar ženska reče ‚ne‘, misli s tem ‚da‘.“

Gledališče

Začetek predstav ob 20:00

17. jan.: Gabriele Dambrone. Drama. Red B.
18. jan.: Kraljica valčka. — Zaključena predstava za delavsko zvezo.
19. jan.: Gabriele Dambrone. Red C.
20. jan.: Lehar: Piskrovez. Opereta. — Premiera. Red A.
21. jan.: Piskrovez.
22. jan.: Piskrovez.

Ch. W. GLUCK:

„Prevarani kadi“

Christoph Willibald von Gluck je znan v glasbeni zgodovini kot velik reformator resne opere 18. stoletja. Od okoli sto oper, ki so njegovo delo, jih je ostalo pri življenju le nekaj, med njimi tudi „Prevarani kadi“. Ta vesela opera vsebuje polno ljubkih melodij, ki prevzamejo gledalca.

Predstava opere, katere uspeh ali neuspeh sta odvisna predvsem od nosilca glavne vloge, je zasedbo te vloge s H. Welsom žela splošno odobravanje. Tudi nosilci drugih vlog, kakor Marianne Dietrich, Elfriede Wessely, Inge Burg, Fritz Fischer in Fritz Nowak so podali svoje vloge dobro in nas tudi v pevskem oziru niso razočarali. Pri predstavi 8. jan. je prevzel glavno vlogo zaradi nenačnega obolenja g. Welsa g. Hausschulz, kateremu petje ne leži, a je vključ temu s svojim humorjem mogel premestiti „kamen spotike“ in na ta način omogočil predstavo.

Za predstavo „Prevarani kadi“ nam je prikazal balet celovskega mestnega gledališča pod vodstvom Christe Swediund in ob gostovanju Ericha Schifterja nemo mimično baletno sceno „Coppelia“, katere avtor je Leo Delibes. Pri tej predstavi je balet pokazal dobro znanje. Svoj dober okus sta pokazala Anny Arnold, ki je bila odgovorna za kostime in Georg Mohr, ki je poskrbel za odrsko slikarijo. Razen teh je treba pohvaliti še Ericha Reparja, ki nas je veselo presenetil s svojim znanjem baleta in mimike ter s tem dokazal, da je zelo uporabljen in vsestransko nadarjen.

Orkester je igral zelo dobro in z občutkom pod taktirko izkušenega dirigenta g. Thea Haslingerja, pri obeh predstavah.

Radio Celovec

NEDELJA, 15. januarja:

7.15—7.45 Slovenske pesmi igra salonski kvartet.

13.30—14.00 Ponovitev oddaje božičnih pesmi. Sodeluje otroški zbor iz Šmihela pri Pilberku.

PONEDELJEK, 16. januarja:

9.00—9.30 Zanimivosti. — Pouk slovensčine. — Glasba.

TOREK, 17. januarja:

9.00—9.30 Poročila. — Predavanje za gospodarje. — Jutranja glasba.

SREDA, 18. januarja:

9.00—9.30 Poročila. — Predavanje za gospodinje. — Glasba.

ČETRTEK, 19. januarja:

9.00—9.30 Poročila. — Pouk slovensčine. Jutranja glasba.

15.00—15.15 Operetna glasba.

PETEK, 20. januarja:

9.00—9.30 Poročila. — Zdravniško predavanje. — Glasba.

SOBOTA, 21. januarja:

9.00—9.30 Poročila. — Pregled svetovnega tiska. — Slovenske pesmi.

Radio London

Poročila in komentarji v slovenščini in srbo-hrvaščini.

(Oddaja vsak dan na kratkih valovih: 19 m, 25 m, 31 m, 41 m in 49 m ter deloma na srednjem valu 339 m)

8.45—7.15: poročila in koment. v srbo-hrv.

14.45—15.00: poročila in koment. v srbo-hrv.

18.15—18.30: poročila in koment. v srbo-hrv.

20.45—21.15: poročila in koment. v srbo-hrv.

21.15—21.30: poročila in komentarji v sloven.

22.45—23.15: poročila in koment. v srbo-hrv.

Ptice-naše velike prijateljice

Ali si morete zamisliti naše gozdove brez ptičjega petja, naše sadonosnike brez ptičjega žvrgolenja in naše njive ter travnike brez prepevanja škrnjačkov in brez pedpedikanja prepelic nad njimi in v njih. Saj bi bila še naša zimska narava nekako popolnoma mrtva in onemela, ako se vsaj tu in tam ne bi oglasila drugače nadležna vrana.

Že vse to in samo to bi že opravičevalo, da skrbimo za naše ptice in da jih varujemo. Nikjer ne spoznava človek lepote narave tako hitro in v taki meri, kakor pri opazovanju ptic, kako stavijo gnezda, kako valijo in kako prepevajo ter živijo. Ako pa spoznamo naravo, jo hote ali ne hote tudi prav gotovo vzljubimo. Spoznavanje domače narave je torej tudi nekako vzbujanje ljubezni do domače narave, vzbujanje ljubezni do domačih krajev. Varstvo ptic je torej potrebno tudi zato, ker to nujno vodi do ljubezni do domovine pa tudi do ljubezni do bližnjega.

Potreba varstva ptic

Včasih so utemeljevali potrebo varstva ptic samo z gospodarskimi razlogi. Mislili so namreč, da bi bilo samo s pticami mogoče uničiti vse brezštevne škodljivce na vrtu, v sadonosniku, na polju, po njivah in tudi v gozdovih. Izkušnje zadnjih dveh desetletij pa so pokazale, da je bilo to pričakovanje v precejšnji meri neopravičeno. — Ni pa s tem rečeno, da kljub temu ne bi imeli velikih koristi od ptic. Dokazano je, da nekatere vrste ptic uničijo izredno število škodljivih žuželk. Predvsem uničijo ptice veliko število žuželk takrat, ko gnezdi, ko valijo in ko krmijo svoje mladiče. — Izračunano je, da nam vsako leto vsaj polovico letine in to letine na polju in pa letine v sadonosnikih uničijo raznovrstni škodljivci. Koliko večja bi pa bila ta škoda šele takrat, ako ne bi velikega dela teh škodljivcev uničile naše koristne ptice. Razen tega pa uničijo ptice še veliko število raznih mrčesov, ki razširjajo ali pa pomagajo razširati razne bolezni med ljudmi in med domačimi živalmi.

Vse to nam nekako nujno narekuje in zapoveduje, da skrbimo za koristne ptice predvsem v onem mrzlem letnem času, ko ne morejo dobiti zunaj v naravi zadosti hrane. Moremo pa za ptice skrbeti v vsakem letnem času. Predvsem skrbimo za ptice že s tem, da ostanejo čim bolj obvarovane vse možnosti v naravi, ki omogočajo pticam neovirano in nemoteno gnezdenje in valjenje. Razen tega pa so možnosti, kako skrbimo za ptice, še zelo mnogovrstne, kakor n. pr. obešanje in postavljanje umetnih gnezd oziroma hišic in podlag, kjer morejo nato ptice lahko staviti svoja gnezda.

Nekatere koristne ptice

V času, ko človek še ni v taki meri posegal v naravo in v razvoj narave kakor to dela danes, je bilo v votlih drevesih in v raznih razpokah v drevju in med pečinami vse polno možnosti, kjer so našle naše koristne ptice ugodna mesta, kjer so mogle staviti svoja gnezda. Danes pa je vsako votlo in starikavo drevo v gozdu ne samo gospodarska po-trata, ampak tudi v veliki meri vir raznih bolezni. Zato poizkušamo vsako tako drevo čimprej odstraniti iz gozda in iz sadonosnika, s tem pa nekako odpodimo tudi koristne ptice, ker ne najdejo nikjer primerne mesta za gnezdenje. Te ptice so predvsem razne sinice (Meisen), brglez (Kleiber), rdečerepka (Rot-schwänzchen), pastarica (Bachstelze), penica (Grasmücke), škorec (Star) itd.

Razen teh koristnih ptic, ki jim z raznimi ukrepi v gozdu in v sadonosniku nekako odvezamo možnost gnezdenja, moramo omeniti še druge vrste koristnih ptic. Te so predvsem: lastovica (Schwalben), taščica (Rotkelchen), slavček (Nachtigall), palček (Zaunkönig); nadalje pa tudi razne ptice roparice, kakor n. pr. kanja (Mäusebussard), hudournik (Turmfalke) in pa sova

(Eule). Zadnje imenovane ptice koristi jo ne samo z uničevanjem velikega števila žuželk, koristijo nam tudi z uničevanjem miši. V gozdu, ob mejah in v sadonosniku dobimo večkrat drevesa, ki jih je napadel lubadar, in tega nato v izredni meri uničuje žolna. Pa tudi domače kokoši nam morejo od jeseni do pomladi v veliki meri pomagati pri uničevanju škodljivcev, posebno, če jih spustimo na preorano zemljo na vrtu, v sadonosniku pa tudi na njivi.

Ptice tudi škodujejo

Moramo pa omeniti tudi nekatere ptice, ki nam zlasti v spomladi mnogo ko-

ristijo, jeseni nam pa morejo tudi škodovati. Tak je n. pr. škorec, kos (Am-sel) in vrana (Krähe).

Med pticami, ki so v večji meri škodljive, moramo omeniti predvsem vrabca (Sperling), v manjši meri pa tudi ščinkovca (Buchfink), kalina (Gimpel) in dleska (Kernbeisser). — Vrabca preganjamo s tem, da mu postavimo razna strašila in napnemo preko vrta oziroma grede niti in mrežice. Razobešanje svetlikajočih se predmetov in predmetov, ki naj bi s povzročanjem večjega ali manjšega šuma preganjali vrabce, navadno ni dolgo časa učinkovito, ker se vrabci na to kmalu navadijo. Najučinkovitejše sredstvo proti vrabcem je, da postavimo oziroma obesimo v času, ko vrabec gnezdi, na poslopjih na nevetrovnih mestih umetna gnezda iz gline. Ko

Čebula in česen - uničevalca bacilov

Bilo je pred približno 2000 leti, ko je Rimljan Plinij že poveljeval zdravilni pomen čebule, saj je — kakor on sam trdi — zdravil z njo 28 bolezni. Od poznejših znamenitih zdravnikov je bil Paracelsus, ki jo je pogosto predpisoval svojim bolnikom, tako da je veliki pomen te rastline in njen dober glas pronical vedno bolj in bolj med ljudstvo in je danes to zdravilno sredstvo bolj znano preprostemu človeku na kmetih, kakor pa inteligentu v mestu. To pa žalibog največ radi tega, ker je duh iz ust po zaužitju čebule ali po česnu ljudem zopern, akoravno je drugače duh teh dveh rastlin oživljaljoč in nevšečen samo tedaj, ako ju režemo, tako da se navadno oči zasolze vsled ostrega vonja, ki ga imata.

Kakor rečeno, ljudje so že davno vedeli o veliki zdravilnosti teh dveh rastlin. Dolgo pa niso mogli uganiti, od kod ta zdravilnost, v čem obstoji in na kakšen način deluje. Dokler ni pred kakšnimi 25 leti neki ruski biolog, Boris Petrovič Tokin, po daljših raziskovanjih prišel do zanimivih zaključkov. Ta je nasekal oziroma nastrgal čebulo, da je dobil nekakšno kašo iz nje. To kašo je postavil poleg majhne kulture kvasnih glivic. In glej! Opazil je, da je ta čebulna kaša pomorila vse te kvasne glivice že v oddaljenosti nekaj centimetrov. Po tej zanimivi ugotovitvi je začel Tokin z nadaljnimi poizkusi. Preiskal je preko 200 različnih rastlin in pri tem našel, da je v mnogih od teh, bodisi v njihovih listih, cvetih ali v koreninah neki element, ki ima to silno moč, da zamore pomoriti — in to v precejšnji oddaljenosti — vse takozvane praživalce, amebe in infuzorije (nevidne majcane stvarce v vodni kapljici). Še sveže odtrgana vejica navadne breze je uničila v bližnji čaši vode plavajoča, majhna in nevidna živa bitja. Enake učinke je opazil pri raznih drugih rastlinah, kakor n. pr. pri smreki, jelki, javoru, grozdju (ribezu), brinju, paradižniku, figah, jasminu in mnogih drugih. Toda največji morilec teh glivic je bil — česen. Še po preteku 200 ur je česen obdržal svojo moč, da je zamogel pomoriti te „praživalce“!

Odkod je česen dobil to silno moč, ni bilo mogoče točno ugotoviti. Edino nekaj je bilo gotovo: namreč to, da je bil vzrok tej silnosti delovanja v eteričnih ali duhtečih izžarevanjih, ki so vplivala kaj različno, kakoršne vrste je pač bila posamezna rastlina. Sedaj je marsikomu tudi jasno, zakaj so naše raznolične zdravilne rastline tako važen faktor v zdravilstvu in zakaj polagajo mnogi toliko zaupanje v nje!

Leta 1930 je Tokin razodel ugotovitve svojih raziskanj na mednarodnem citološkem kongresu ob splošnem občudovanju. Že leto pozneje pa je ugotovil, da so tudi črevesne bakterije kakor tudi beli stafilokoki postajali žrtve teh eteričnih snovi. In tako je sedaj postalo jasno, zakaj sta česen in čebula tako zdravilna. Zdaj vemo, da imajo kmetje prav,

ako polagajo na gnojno rano zeleno ali pa zrelo, narezano čebulo. Sedaj tudi radi verjamemo, da nam uživanje česna podaljšuje in lajša življenje.

Pa ne samo prej omenjene bakterije, tudi bacili difterije (daveice) uniči česnov sok, kakor hitro pride z njimi v dotiko ali vsaj v bližino. Tudi povzročevalce kolere zadene ista usoda in sicer že v teku desetih minut, kar so lahko točno opazovali pod drobnogledom: kakor hitro je namreč padla kapljica česna med te mikrobe, so ti začeli postajati nemirni in po kratkem kroženju okoli svojih podolžnih osi so šli vsi po zlu. Bakterije griže so bile uničene v soku jelkinih igel in tako naprej. Kjerkoli jih pa strupen česnov sok ni mogel docela uničiti, jih je vsaj tako oslabil, da niso mogle več razvijati svojih moči in škodovati napadenemu človeškemu organizmu. Celo bacili tuberkuloze, ki jih prištevamo med najbolj trdovratne in odporne, se niso mogli dolgo upirati in so podlegli v teku petih do desetih minut. Zdrav človek more uničiti vse bakterije ustnih in nosnih sluznic, ako uživa česen ali čebulo v surovem stanju.

Tokin je tudi spoznal senzacionalne pojave nekterih dreves, da namreč iz-

Medna tegovina

SAMONIG

prinaša:
prvovrstne močne nogavice
iz bombaža S 6.90.

BELIAK-VILLACH
Weißbriachgasse 12

žarevajo biokemične žarke in na ta način vplivajo zdravilno na bližnjo okolico. Tako zamore en hektar brinavih dreves izžarevati v teku 24 ur okoli 30 kg dišečih snovi iz sebe. V tem obstoji tudi zdravilna moč igličastih gozdov.

Po Tokinovi predpisi izdelujejo neki ekstrakt v obliki praška, ki ga raztopijo v vodi v razmerju 1 : 40.000. Ta ekstrakt uniči v trenutku bacile difterije, v razmerju 1 : 100 pa stafilokoke.

Angleški in ameriški učenjaki so Tokinove rezultate točno proučili — ter jih spoznali za pravilne in resnične. Veliko pozornost je zbudila ameriška revija „Science“, ki je o tem prinesla članek dr. Cowmana, ki je našel močan odmev tudi v Evropi.

Mogoče nam prinašajo Tokinove ugotovitve veliki preobrat v medicini, ki ne bo morda zaostajal za pomenom penicilina in nam tako jasno dokazal, da so imeli prav stari Rimljani in ravnotako naši preprosti ljudje, ki so postavili med naša najboljša zdravila baš česen in njegovo sestrico — čebulo.

Dr. r.

vrabec vali, nato ob mraku oziroma že v temi vsake tri tedne gnezda pregledamo in mladiče pobijemo.

Postavimo gnezda!

Nasprotno pa moramo skrbeti za koristne ptice. Nekaterim pomagamo s tem, da zasadimo v bližini hiš, kjer ni drevja ali pa samo visoka drevesa brez večje sence, grmičasto drevje, kakor gaber, španski in domači bezeg, glog ali beli trn, črni trn, brinje in zeleniko (Buchsbaum). Med to grmovje zasadimo še maline, kupino in kosmuljo. Vse to nizko grmičevje zasadimo v posameznih skupinah, z večkratnim prirezovanjem pa dosežemo, da je grmičevje zelo gosto in razvočeno, kar je za gnezdenje najbolj primerno. V času, ko ptice gnezdi, to je od 15. aprila pa do 15. avgusta, moramo pustiti to grmičevje čim bolj v miru, ker bi v tem času ptice prepodili ali pa vsaj vznemirjali pri valjenju.

Da pticam pomagamo pri napravi gnezda, obesimo v grmovje ali na drevesa v sadonosniku in tudi na stene zgradb že narejena in po naravi prikrojena gnezda. To so vdolbine, izdolbljene v kos lesa. Te vdolbine so lahko čisto male in so take primerne za male ptice, kakor n. pr. sinice, brgleze in rdečerepke. Vporabljam pa tudi vdolbinasta gnezda z večjo odprtino za žolne, hudournike, čuke in druge ptice. Vdolbljena gnezda z zelo veliko odprtino pa so primerne za gnezdenje onih vrst ptic, ki valijo v napol odprtih gnezdih, kakor n. pr. bela pastarica in pa taščica.

Taka izdolbljena gnezda obesimo med grmovje in na drevesa že v jeseni, najkasneje pa do konca meseca marca, dobro jih pritrdimo, malo nagnemo naprej, da so varna pred dežjem, z odprtino jih naravnamo proti jugu ali jugovzhodu. Moremo ta gnezda obesiti tudi na stene hišnih poslopij, vedno pa kaka 2 do 4 metre visoko od tal in 20 do 30 korakov narazen.

V teh gnezdih valijo ptice rade, ako so gnezda čista. Zato jih moramo vsako leto očistiti, kar napravimo že v jeseni, najkasneje pa začetkom zime. Ko pregledujemo jeseni in pozimi gnezda, uničimo istočasno vsa mišja gnezda, kakor tudi gnezda os, čmrljev in sršenov.

Zelo privlačno za ptice je, ako napravimo malo proč od grmovja plitve baze ne iz betona, kjer dobijo ptice v poletju pitno vodo in kjer se morejo tudi kopati.

Krmimo ptice pozimi!

Prav posebno velik pomen za varstvo koristnih ptic pa je zimsko krmljenje ptic. To je potrebno posebno takrat, ako ptice zaradi velikega snega ali zaradi dolgotrajnega in močnega ivja ne morejo same dobiti zadosti hrane. Krmimo pa le take vrste krmo, ki jo imajo ptice rade in ki se hitro ne pokvari. Zato niso primerne za zimsko krmljenje drobtine kruha ali pa krompir, ker se taka krma hitro pokvari. Tudi repno seme ni priporočljivo, ker ga ptice kot hrano navadno zavračajo. Najprimernejše je celo konoplino seme, nadalje mak, proso in zmečkan oves, nadalje še posušene jagode bezga in jerebike ter zrna sončnic in buč ter končno še mravljinčja jajca ter odpadki mesa.

Ni pa primerno, ako trosimo kar na tla, ampak na posebno prirejen krmilni prostor, ki je približno 1.5 m nad tlom in ki je tudi čim bolj zavarovan pred snegom in dežjem.

Ako hode torej v prihodnjih tednih nastopila še ostra zima in bo zapadel sneg, ne smemo pozabiti na ptice, ki nam bodo nato v prihodnji spomladi najboljši pomočniki pri zatiranju najraznovrstnejših rastlinskih in živalskih škodljivcev. Mali izdatki, ki jih bomo imeli z napravo gnezd in pa s krmljenjem koristnih ptic, niso v prav nikakem razmerju z veliko koristjo, ki nam jo bodo prinašale ptice po končani zimi vse do pozne jeseni. Nikdar pa ne pozabimo in ne zamudimo navažati otrok in mladine najprej do spoznavanja naših domačih ptic, nato pa tudi do ljubezni do ptic v vsakem letnem času, zlasti pa še pozimi.

„FUNKHAUS“ RESTAVRACIJA - OTVORJENA

Celovec - Klagenfurt - Sponheimer Straße (Vereinsheim)

Strokovno vodstvo vseh prireditev kakor:

plesov, porok, sej, sprejemov in banketov v in izven hiše

Dobra meščanska kuhinja - negovana vina - odprto ima od 7. do 24. ure

NAJEMNIK:

Maria Binder

Lačnik: Schleppebräu

Spošlovane gosle prosim, da mi zaupajo. Moja iskrena želja je, da bi bili pri meni vedno zadovoljni kakor nekoč, ko sem imela gostilno »Zum Mohren«

Gotske slikarije na Bistrici ob Lilji

Leta 1949 je bilo prenovljenih mnogo koroških cerkva in zelo delavni so bili na tem področju tudi slovenski župni upravitelji. Sorazmerno dolge dobe, v katerih številne cerkve niso bile niti po pravljane niti obnavljane, so nakopičile župnikom in faranom obilo nalog, združenih z denarnimi izdatki, katerih pa se niti eden niti drugi ni ustrašil. Tako so bile, — da ne govorimo o cerkvah, ki so bile, kot n. pr. Šmarkš pri Sinči vesi, obnovljene v letu 1948 — v letu 1949 vzorno popravljene in obnovljene cerkve Marija na Lilji, št. Jurij nad Klopincem, št. Vid v Podjuni in morda še ta in ona, ki nam ni poznana. Naslednje vrste naj nas popeljejo na Bistrico ob Lilji, ter nas seznani z obnovitvijo ondotne cerkve. Doslej o tej cerkvi menda ni še bilo nič napisanega, a ne bi bilo pravilno, če bi se ta dela molče prešla. Na kratko lahko rečemo, da vse obnovitve razodevajo, da so cerkvene stavbe še v vsakem pogledu deležne tople in požrtvovalne skrbi župnih upraviteljev in faranov, teženja po njih modernizaciji v liturgičnem in stavbotehničnem oziru in izdatnega smisla za umetniške vrednote.

Nekoliko zgodovine

Cerkev na Bistrici ob Lilji je posvečena sv. Martinu in stoji visoko nad južnim koncem vasi. V globoki strugi nad njo poje Bistrica svojo šumečo pesem. Pred davnimi stoletji je bila ta cerkev podružnica cerkve sv. Janeza pod Dobračem, zasute od znanega plazu leta 1348, a že leta 1199 se je bila ločila od nje in tega leta se v virih imenuje kot „Capella St. Martin“. Stala je doli na vasi. Kdaj so jo opustili, ni znano. Sedanja poznogotska stavba stoji na mestu nekdanjega gradu Scharffenstein in dovoljeno je domnevati, da predstavlja v bistvu nekdanjo grajsko kapelo. Stavbica je 24 m dolga in 7 m široka, enoladijska z majhnim prezbitერიem, ki je ločen po slavo loku od ladje. Prezbitერი in ladja sta prekrita z zvezdasto razporejenimi rebri (rebrasti svod), ki jih združujejo in nosijo v ladji 3 pari do dveh tretjin v stene zazidanih stebrov oz. pravilno služnikov, v prezbitერიju pa dva para. Posamezni stavbni členi kažejo posebnosti, ki so nastale ob prilikih raznih prezidav, n. pr. to, da služniki v ladji ne segajo do tal. Zelo izrazit je portal na zapadni strani z lepo vimp ergo na vrhu, okrašeno s križno rožo, in po eno fialo ob strani, stoječo na konzoli (ena okrašena z izklesanim hrastovim listjem, druga s 3 človeškimi obličji). Zunanščina cerkve je neenotna. Na gotsko dobo, v katero stavba spada, kažejo oporniki (3 ob severni steni ladje in 6 ob prezbitერიju), ki nosijo težo reber oz. svoda. Okna so bila deloma narejena in pokvarjena v poznejših dobah, tako je med drugim in tretjim opornikom na ladji viden ostank gotske slike sv. Krištofa z Jezusom, katero so uničili, ko so tu izbili odprtino za okno.

Leta 1885 je cerkev pogorela (Liber memorabilium v župnišču) in tedaj se konča nekako prva doba njene stavbne zgodovine. Ko so jo obnavljali, so pač marsikaj spremenili in preuredili. Zunaj so n. pr. prizidali neprimerno lopo, katero bo treba prilagoditi stavbi, znotraj so razširili pevski kor, ki zaradi svoje širine zelo kvari pogled po cerkvi in prostorno občutje, posekali so služnike, napravili nov oltar v tzv. novogotskem slogu in tako dalje. Za tedanji čas so te prenovitve in adaptacije morda ustrezale, nikakor pa ne zadovoljujejo več današnjosti. Ker je v dobi sedmih desetletij po požaru na cerkvi nastalo tudi nebroj drugih potreb, se je lani č. g. župnik Kuchling Anton odločil za prenovitev stavbe, ki naj bi dobila ne le lepši arhitekturno-estetski izraz, temveč naj bi tudi izražala v okviru možnosti nekaj sodobnega liturgičnega sloga. Ker ni imel na razpolago niti izdatnih sredstev, niti velike stavbe, se mora priznati, da mu je prizadevanje zelo uspelo.

Popravila in prenovitev v letu 1949

Izmed stavbno tehničnih del je ome niti osušitev sten, za kar so napravili

zunaj ob zidovih 30 cm pod nivo tlaka segajoče jarke, znotraj pa zbili s sten stari omet. Nato so na zidove namestili mrežaste zračne plošče iz kovine (Staußgewebeplatten), na katere je prišel novi omet. Uspeh je presenetljivo dober. V zidovih so izvrtali rove za cirkulacijo zraka. Popravili so streho in odtok vode. V drugi dobi bodo morali obnoviti in popraviti še zunanjščino. Notranjščino so potem nanovo preslikali. Danes napravlja zelo čist in svetel vtis. Ni popolnoma tako, kakor bi se jo človek želel, kajti nekoliko premalo je ubranosti in enotnosti v barvnem značaju delov in celote, nekoliko preveč raznih barv in tonov (na rebrih, na okenskih sredicah, na oboku kapele in kora). A to se bo dalo še popraviti. Zelo lepo učinkuje zdaj portal, ki so ga očistili zidarsko-slikarske navlake in do izraza prihajata barva in prirodni značaj kamna (lehnjak, Tuff). S to prenovitvijo gre roko v roki obnova opreme. Omeniti je zlasti glavni oltar. Namesto starega iz leta 1885, je današnji navadna trodelna omara majhnih mer, ki učinkuje s preprostostjo oblik in črt. Je polihro-

mirana, a za spoznanje premrtvo, ker treba je pri njej računati z močno protilučjo in s tem, da bo od dima sveč, kadila in atmosfere še prekmalu počrnela. V srednji omarici se nahaja zdaj očičeni in restavrirani kip Matere božje, ki je bil doslej v stolpu zavržen in neopažen. Kipec je lep poznogotski izdelek. V levi stranski omarici je majhna pozlačena soha sv. Martina, v desni pa sv. Štefana, obe iz kake srede 18. stol. Ti dve sohi sta se prej nahajali v neki duplini v zidu cerkve, katera je zdaj zazidana. Pravilno je, da so jih rešili pozabe in propada in skupaj z omarico tvorita preprost, a estetsko zadovoljiv nastavek glavnega oltarja, ki v veliki meri ustreza sodobnim liturgičnim oblikam. To je obenem tudi lep primer praktično izvajanega varstva spomenikov.

Ta oltarni nastavek je sorazmerno nizek (ca 1 m visok). Praznino, ki bi zgoraj lahko nastala za oko obiskovalca in nanj neugodno delovala, je dobro rešila župnikova zamisel, da se namesti na zadnji strani prezbitერიja za oltarjem vzvišeno nad njim na konzoli stoječa soha

sv. Martina. Ta rešitev je že sama po sebi posrečena, ker s tem dobiva vsa oltarna okolica lahkoten značaj. Še prav posebno ugodno pa deluje z ozirom na prej omenjeni razširjeni kor, čigar prečna traverza vstopivšemu obiskovalcu zgoraj kar prereže cerkveno notranjščino in jo na polovico skrije. Slehera visoka oltarna arhitektura bi radi te traverze izgubila vrednost, današnja rešitev z nizko oltarno omaro in s posebej na steni nad njo stoječo soho sv. Martina pa to, kar uniči traverza, na prostorno-atmosferičnem in dekorativno-lepotnem učinku zopet izravna in res je ta rešitev v nekem primeru uspela. Na južni strani prezbitერიja so na konzolah nameščene sohe Matere božje (prej se je nahajala v Čajžnovi kapelici) ter sv. Jederti in sv. Neže (prej obe v stranskem oltarju). Njim nasproti stoji na severni steni 3 sohe, v sredi sv. Mihael z zmajem, levo sv. Peter, desno sv. Pavel. Sv. Mihael je iz kapele sv. Magdalene v Pranjah, ostali pa iz bivšega velikega oltarja. Obe skupini sta lep okras za steni, čeprav kipci nimajo posebne umetniške vrednosti. Tudi ob slavo loku stoječi stranski oltar je bil renoviran. V prihodnjem programu bo treba misliti še na nove udobnejše klopi. S temi deli je notranjščina izredno pridobila, nastal je interieur (= notranjščina cerkve), ki deluje liturgično preprosto in pristno, estetsko pa ugodno, — a se bo dalo njegov barvno svetlobni izraz še izboljšati. Restauratorska dela je izvršila delavnica Lukasa Arnolda iz Celovca lepo in solidno.

Prav pomembno obogatitev pa je prejela ta cerkva z odkritjem starih slikarij iz gotske dobe ob priliki odstranjevanja ometa. O teh bomo spregovorili drugič.

Radar

Skrivnostni radar, o katerem smo izvedeli prve podrobnosti, prav za prav šele po končani vojni, postaja danes naprava, ki si vedno bolj utira pot tudi na civilne ladje. Gotovo je, da so nekatere podrobnosti še vedno vojaška skrivnost, toda običajni radar je danes že izgubil obeležje skrivnosti.

Britanska admiraliteta je izdala nov zemljevid za plovbo, ki ga je sestavil mornariški hidrograf kontreadmiral Guy Wyatt. Zemljevid je namenjen predvsem ladjam, ki so opremljene z radarskimi napravami. Novi zemljevid kaže srednji in zahodni del Rokavskega preliva, ki je važno trgovsko področje. Od običajnih zemljevidov admiralitete ga razlikuje dejstvo, da prinaša vse podrobnosti obrežne proge, zlasti pa opozarja ladje na vse tiste naravne značilnosti ki jih kaže radarsko platno. Zemljevid polaga važnost zlasti na tiste strmine, ki dajo lahko boljši radarski odmev ladjam. Zemljevid preiskujejo zdaj razni poveljniki, ki imajo največ izkušenj v plovi po Rokavskem prelivu. Če bo praktična uporaba potrdila pričakovanje, bo zemljevid na prodaj tudi v tujini.

Skoraj istočasno kakor novi, recimo mu „radarski zemljevid“, kontreadmiral Wyatt pa je prišel v javnost tudi zelo zanimiv, 25 minut trajajoči dokumentarni film pod naslovom „Ob vsakem vremenu“. Film, ki ga je izdelalo angleško filmsko podjetje „Basic Films“ s sodelovanjem britanskega osrednjega obveščevalnega urada, nam daje preprost oris razvoja radarja od prvih poskusov med vojno do danes. Omenimo ob tej priliki, da je zdaj že 400 britanskih ladij opremljenih z učinkovitimi radarskimi napravami in da se temu številu vsak mesec pridruži povprečno še 15 nadaljnjih ladij.

Najbolj realistične prizore filma so posneli na krovu majhne tovarne ladje „Manchester City“, ki pluje med Liverpoolom in z meglo zakritimi obalami Novega Fundlanda. V prvem prizoru vi-

dimo, kako gosta megla prisili ladjo, da se pičlih 15 km pred ciljem zasidra, ker ne more več dalje. Na obrežju ljudje nestrno pričakujejo njen tovor. Po vrsti prizorov o znanstvenih raziskovanjih in prvih poskusov jo spet zagledamo, toda zdaj je opremljena že z moderno radarsko napravo. Ponovno se bliža St. Johnu in tudi tokrat ji zastira pot gosta megla. Toda zdaj ni več potrebno, da bi se zasidrala, kajti kapitan in z njim tudi gledalec zasleduje kretanje ladje na radarskem platnu. Radarsko platno nam jasno pokaže pilotni čoln, obalo, pristanišče in polje. Ladja se počasi in varno bliža obali.

Danes izdelujejo v Angliji štiri tovarne osem vrst radarskih naprav. Vse so dosegle predpisano raven. Več kot 200 radarskih naprav so dobavili tudi že ladjam drugih držav.

Radar tako zelo olajšuje plovbo ob slabem vremenu, kar je predvsem važno za področja, kjer je megla, kjer se pojavljajo viharji in seveda tudi za plovbo ponoči. V Angliji, ki ima zelo členovito obalo, pa so potrebna še druge vrste varnostne naprave. Poleg svetilnikov, pa naj gre za svetilnike na kopnem ali pa takoimenovane plavajoče svetilnike, ima Anglija vzdolž svoje obale še 230 takoimenovanih postaj za neurje. Te postaje oddajajo v viharjih zimskih mesecih z brzjavami ali pa s pripravami za pisanje na daljavo redna opozorila na nevarnost. Seveda je potrebno za vse to organizacijo tudi osrednja vremenska postaja. To postajo vzdržuje letalsko ministrstvo v mestecu Dunstable, ki leži 65 km severno od Londona. Ta postaja s svojimi 230 podružnicami je zdaj, v tehle dneh, sredi svojega koristnega dela.

Obalne postaje namestijo na vrh najvišje čeri črno pobarvan svarilni stožec, ki je visok okoli 10 metrov. Ta stožec je znamenje bližajočega se neurja. Ladje vseh narodnosti, ki ga opazijo, prav dobro vedo, kaj pomeni. Ko pade mrak, zamenjajo stožec tri svetilke. Navzdol

Zahtevajte

Finkensteiner

testenine, domači kakovostni proizvod

obrnjeni stožec pomeni, da prihaja neurje z juga, navzgor obrnjeni pa, da prihaja s severa.

Dokler visi to svarilno znamenje, obalne straže, ne smejo zapustiti svojega mesta.

Za pomorščake pa je poskrbljeno še na drug način. Vremenska postaja v Dunstableu stalno obvešča o bližajočih se neurjih tudi BBC, s katero je v zve-

Radio Schmidt

Prodaja - popravila žarnice

Vaša strokovna trgovina

CELOVEC - Klagenfurt

Bahnhofstraße 22 Telefon 29-48

VEDNO VELIKA IZBIRA

ORIENTALSKIH IN PERZIJSKIH PREPROG,

na roko vozlanih in zametnih (velournih) preprog ter tekačev. Blago za pohištvo, zavese, pregrinjala za mize in divane.

Popusti za preprodajalce, hotele in gostilne. — Plačilne olajšave. — Dajemo v to stroko spadajoče nasvete za opremo sob, po želji tudi na licu mesta.

Strokovna trgovina za preproge, pohištveno blago in zavese

DIR. JOSEF RADLMAYR

BELJAK - VILLACH

TRGOVINA NA DROBNO: POSTGASSE 3 TELEFON 47-67 - 4447

zi s posebnim kablom. V primeru bližajočega se slabega vremena vnese napovedovalec BBC v spored brodarjem nič dobrega obetajoče besede „Svarilo vsem ladjam“.

Te besede pomenijo, da veje v enem ali pa v večih izmed 20 navtičnih področjih okoli Anglije veter, katerega hitrost znaša 65 km na uro. Med svarilom pred neurjem in svarilom pred močnim viharjem je lahko še svarilo pred velikim neurjem, splošnim neurjem in viharnim neurjem, od katerih pomeni vsako različno jakost vetra. Vsa svarila pa opozarjajo na nevarnost za plovbo.

Izpod domače lipe

(Kakor do sedaj, objavljamo tudi danes na tem mestu pisma naših čitateljev z dežele, ki izražajo njihova osebna mnenja in uredništvo nikakor ne odgovarja za vsebino.)

GLOBASNICA

Ko zapade sneg in pritisne mraz, se navadno vse staro in mlado umakne v sobe in se greje ob toplih pečeh. Pri nas je pa ravno narobe. Zgodaj zjutraj, ko se še sonce prebujajo za gorami, že veselo cinglajo drobni zvončki voznikov čez vas in naznanjajo, da so gozdarji že pokonci in hite v les na Luže vozit plohe. Dragocen čas je to za naše gozdarje. Zato ostanejo celi dan v lesu in se šele zvečer, ko zazvoni Ave Marijo, spet trudni vračajo domov. Konjiči veselo hrzajo in veselo cinglajo proti domu. Najlepše pa bo tedaj, ko bo po zaslužku na koncu zacinglalo v žepu. Saj se denar vedno rabi, zlasti pa sedaj. Malo se je bati, da nam ne bo zmanjkalo snega, ker ga po prisojnih krajih toplo sonce hitro pobira. Potem bi bilo pa tako kot lansko leto. Prazni žepi, kisli obrazi, plohi pa v lesu prepereli.

Miklavž je letos prišel samo k Šoštarju in to kar trikrat. Tako je lahko vsakemu kar tam prinesel in mu je vsega zmanjkalo, da bi še okrog po hišah hodil. Saj bi bilo pa to tudi skoro nemogoče. Imel je namreč precejšnje spremstvo. Kar 20 angelov, katere sta urejvala čevljar Krišpin s kneftro in krojač Gererd pa še sveti Peter je sitnaril sem in tja. Zada pa je prišla peklenska sodrga, 11 parkljev. Peli so angeli jako lepo. Še harmoniko so imeli s seboj kot se to spodobi za naš čas, da so lažje rajali, pa ne tako kot pri Paherju ali Zajfricu, ampak mnogo lepše. No, parklji so malo tudi poskušali razbijati, kot se to vidi kje v pijani družbi. Z darovi in z opomini, ki nam jih je Miklavž dal, smo bili več ali manj vsi zadovoljni. Vsak je dobil po svojih zaslugah. Eden šibo, drugi pa figo.

Praznički smo tudi lepo preživeli. Še tepežni dan je šel srečno mimo nas. Kar naprej so se vrata odpirala in skozi vrata se je usipalo nebroj drobiža in neusmiljeno mahalo po naših hrbtih, otroci pa so ponavljali:

Šibe so spletene
za može in žene.
Danes je tepežni dan
reši, reši se kristjan.

Ali druga:

Tepemo može in žene.
Mi imamo biče spletene.
Danes je tepežni dan,
reši ti se, o kristjan.

Seveda smo se morali hitro reševati, da jih nismo preveč dobili po naših hrbtih.

15. decembra smo pokopali ob številni udeležbi Kunčovo teto Žalko. Kar nenadano jo je zmanjkalo. Bila je bolna komaj dobrih 8 dni. Prej je bila pa ve-

dno zdrava in hitra kljub starosti. Dosegla je 77 let. V svojem življenju se je veliko žrtvovala za druge. Naj ji bo Bog dobri plačnik. Sorodnikom izražamo sožalje.

Na sveti dan so vrgli iz „kancla“ nov par: gozdarja Müller Huberta in Makovič Emilijo, učiteljico v Globasnici. Poročila sta se v Celovcu. Novemu paru želimo mnogo sreče v novem stanu.

OBIRSKO

Takole je pri nas na Obirskem: včasih se skoraj zdi, kakor da vsi dremamo in da smo pozabili na vse na svetu. Skoraj smo takrat podobni kralju Matjažu, ki ga tudi nobena vojna in največji ropot ne prebudi. — Toda mi ne spimo tako trdno in ko se prebudimo, bi hoteli vse ono nadoknaditi, kar smo preje zamudili. Zato pa hočemo sedaj tudi malo bolj obširno poročati o novicah iz našega kraja. Tudi ne smete misliti, da smo pozabili na našo priljubljenost „Kroniko“. Poleti pa le zato nismo toliko pisali, ker nismo imeli časa. Sedaj pa so zimski večeri dolgi in imamo več časa.

Najznamenitejša novica preteklega jeseni je gotovo dvojna poroka pri Jamniku. Kar dvojna poroka na enkrat pri hiši, to je gotovo nekaj posebnega in je že vredno, da tudi o tem poročamo. Kaj takega se pri nas le redko dogodi. Bilo je 21. novembra preteklega leta: Poročila se je Jamnikova hčerka Matilda Ojster z Artačevim Matijem, njen brat Rajmi Ojster pa s Plaznikovo Uršo. — Svadba je bila pri Kovaču; bilo je mnogo povabljenih gostov, mnogo prijateljev in znancev. Tudi Smrtnikova dekleta iz Kort so bila na svadbi in z lepo ubranim petjem so delala obema paroma pa tudi vsem gostom kratek čas. Tudi veseli Hanzej je juckal in zabaval goste celo noč.

Kakor pa nesreča nikoli ne počiva, tako se je primerilo tudi na svadbi. Ženina sta sicer zelo skrbno pazila na svoji nevesti, kljub temu pa sta morala nena doma ugotoviti, da nevest ni več, ukradli so ju. Ni kazalo drugega, kakor iti jih iskat, temna noč je bila, komaj so jih našli in še jih „gangsterji“ niso hoteli izročiti. Šele po daljšem pogajanju sta odprla ženina svoji denarnici, morala sta poseči precej globoko, da sta rešila nevesti; fantje so se pač pri skrivanju nevest užežali, morali so kupiti vina. Ob godbi in petju so peljali „rešeni“ nevesti nazaj k Kovaču. — Novoporočencema želimo obilo sreče in blagoslova božjega.

Vse na okrog rastejo nove hiše in stare povsod obnavljajo ter popravljajo. Najpreje moramo omeniti cerkev sv. Le-

narta, ker so streho po eni strani na novo prekrili. — Novo hišico si je postavil Gregor Sitar; upamo, da bo v njo kmalu pripeljal svojo izvoljenko. Lepa je nova hišica in zato nevesta gotovo ne bo „porajtala“ na pesmico: Ne bom se možila na visoke gore... — Bohne je tudi preteklo jesen zgotovil lepo in prostorno kajžo in sedaj hodi res lahko lepo pokonci po novi hiši. — Maloveršnik Rok si je postavil lep domek, le pridne neveste mu še manjka; pa tudi to bo dobil. To je lep primer, kako si more štedljiv in priden fant pomagati, če vsak groš prav obrne. — Med vojno je vse do tal pogorelo pri Hriberniku, sedaj pa že stoji spet mogočen hlev in tudi hiša je že skoraj gotova, v nji bo mlada gospodinja imela res pravo veselje. — Tudi Mavc se ne pusti „vžugati“, četudi mu že sedmi križ teče na glavo; napeljal je električno luč in ta je danes velike vrednosti. Malo bolj „čisto“ se včasih drži, ker je „devžak“ suh. Sedaj ureja že mlin, ne bo mu več treba hodi ti eno uro daleč in to še po veliki strmini. Večkrat se je pripetilo ob slabi ali pa poledeneli poti, da je šlo „horta po kolenih, dovta pa bolj tako“. — Tudi Kurnik si je mislil: „Če bo povsod novo in prenovljeno, tudi jaz ne smem zaostajati“ in je dal napraviti lepo belo kuhinjo in v njo je dal postaviti nov štedilnik. Gotovo mu je hvaležna mlada gospodinja, ki ima sedaj svetlo in toplo kuhinjo. Saj so prejšnje gospodinjice res dosti dolgo trpele v tistem „črnem peklu“, posebno še pozimi, ko so imele roke vse opečene, noge pa vse ozeble. — Hišo pa je prenovil in povzdignil tudi Predarsnik, sledil pa mu je Novak. Saj pravi pregovor: „Gospodarja hvali čeden dom, hlapca urejen kraj stelje, dekle metla, gospodinja pa kolovrat.“ Kakor pa drugod, tako tudi pri nas marsikateremu kmetu že manjka hlapec ali pa dekla. Lahko bi skoraj rekli, da so sedaj živila brez nakaznic, hlapca ali dekla pa še na karte ne moreš dobiti.

„Avžvamo“ še kar dobro, zavedamo pa se, da medsebojna pomoč vse premore. Krme za živino imamo dosti in tudi hrane za ljudi. Hvaležni smo Bogu, da nam je dal dobro letino. Le s sadno letino nismo nič kaj zadovoljni. Vendar pa smo takole za svete čase tudi še mošta naprešali.

Krstov je bilo lani v naši fari kakor že dolgo ne, kar 17, med temi pa kar 8 nezakonskih, kar zopet ni nobena čast za našo faro. Smrt je imela lansko leto pri nas bolj malo opraviti.

Ni čudno, če vedno tožimo, kako težki in slabi so sedaj časi, ko pa nedelje in praznikov ne spoštujemo več. Ne bojijo se skruniti teh dni tudi s težkim delom. Tudi tekme koscev moramo pristevati med težka dela in gotovo take tekme niso prav nikaka potreba za nedeljske prireditve.

Ne vemo, kaj nam bo prineslo novo leto, „ga mislim pregledat, ob letu povedat, kako dobro je blo.“ Vemo le to, da bomo morali pridno delati, če bomo

hoteli živeti. Prosili pa bomo Boga, da nas obvaruje pred vsemi neizgodami in da nam da še v naprej ljubo zdravje.

Vsem bralcem „Koroške Kronike“ želimo blagoslovljeno in srečno novo leto.

STRPNA VES

Na Silvestrov večer je priredila naša vaška mladina s sodelovanjem vseh vaščanov veselico vseh vojnih povratnikov in vseh, ki so se udeležili preteklih vojne, pa so se zdravi in srečno vrnili domov. — Stari in mladi so se zbrali zvečer v slavnostno okrašani dvorani. Po kratkem pozdravu so se udeleženci vojne razgovarjali o trpljenju preteklih vojnih let. Pri tem pa so vsi gostje spominjali posebno onih, ki jih je neusmiljena vojna vihra iztrgala iz naše skupnosti. — Pohvaliti moramo zlasti dekleta, ki so nas razveseljevala z lepim petjem. Dekleta so tudi skrbela z zelo okusnimi jedili za telesne potrebe številnih gostov, ki so nas obiskali in so prišli iz Šmihela. Dvora, Velikova in Labuda. V prijetni družbi in pri prijetni zabavi, ki so jo krajšali godci in pevci, nam je večer zelo hitro minul, tako smo komaj vedeli, kdaj smo prešli iz lanskega leta v novo leto. Komaj smo se zavedali, da gre že proti jutru na novega leta dan, ko smo odhajali od Peska proti domu.

SKOCIDOL

Dolgo že ni bilo dopisa v „Kor. Kroniki“ iz našega, ob skrajni severo zahodni meji slovenskega ozemlja Korotana ležečega kraja in njegove bližnje in daljne okolice. Lepemu in med vsemi koroškimi in tudi inozemskimi Slovenci priljubljenemu, sijajno urejevanemu listu „Kor. Kroniki“, moramo ob novem letu vendar tudi iz naših vasi poslati vsaj nekaj časopisne hrane. — Najprej želimo „Kroniki“ in vsem bralcem prav srečno in zelo uspešno novo leto, blagoslovno za vseh 365 dni. — Zda pa bo morda to, kar hočemo povedati, zanimalo vsaj nekatere bralce. O čemur hočemo pisati, ni ravno posebno znamenito, a ravno vsakdanje tudi ni. Smrtnih slučajev — hvala Bogu — od meseca junija do grudna nismo imeli. Leto je bilo dobro, a tudi zdravo. Pred sklepom leta pa je vendar neusmiljena in nepreračunljiva bela žena nagloma posegla med mirno in zdravo življenje farane. Hipoma je zbolela p. d. Romavhova mati, ga. Magdalena Romauch, roj. Orasch v Dolah. Njen mož, župan-starosta, g. Tomaž Romauch, posestnik in gostilničar, ter vsa družina, so takoj vse potrebno storili za njeno zopetno ozdravljenje. Toda vsa skrbna, vestna, strokovna in pogostna zdravniška pomoč smrti ni mogla ustaviti. Previdena za svetimi zakramenti za umirajoče je na predvečer Marijinega brezmadežnega Spočetja v rokah svojcev, zdravnika in duhovnika mirno v Gospodu zaspala. Dosegla je 73 let. Njen oče Matej Orasch, je bil okoli leta 1900 deželni in državni poslanec in je bil za svoje mnogobrojne zasluge odlikovan z zlatim zaslužnim križcem. Umrl je v isti hiši 20. majnika 1913, (Nadaljevanje na 8. strani)

Karel Mauser:

Mrtvi rod

IZVIREN ROMAN IZ ZILJSKE DOLINE

7.

Možakarji so se pričeli razgovarjati o žitu in stari Podlipnik je žobaril mirno, kakor da se je ravno vzdignil s postelje in prišel gledat na vreme.

Ženske pa so koj za vogalom stisnile glave.

„Nemara so ga pa ljudje resen po nedolžnem vlačili po zobeh. Ko bi imel kaj nad seboj, ne bi tako mirno žobaril.“

Še Selanka, ki je bila vsa s Kašnico, ni bila več trdno prepričana o Podlipnikovi krivdi. Le to se ji je uteknilo, da se še Podlipnik norčuje iz reveža.

„Šiling naj bi mu dal pa z mirom naj bi ga pustil. Da ga sram ni! Pa Podlipnik! Folteju je bilo nerodno. Je fant ves drug kakor on. Pa kaj, ko ga ima stari še bolj na vajejih kakor konja.“

Pri cerkvi je zazvonilo k prazniku.

*

Kakor se je stari Podlipnik pokazal trdnega na zunaj, tako ga je nenadno srečanje z Motnikovim Hanzejem na znotraj zrušilo. Bal se je, da pred množico radovednih oči ne bo vzdržal, da se

bo z nemirom izdal pred Foltejem. Da Foltej za vse govorce ve, je bil prepričan. Dosti so ljudje na tihem žobarili zavoljo Motnikove Neže. Tudi o tem je bil prepričan, da fant takemu žobaru ne verjame.

Ko bi se le malo izdal, bi Foltej zasluhl. Prav zavoljo tega se je ponorčeval s Hanzejem, prav zavoljo tega mu je vrgel šiling. Naj vidiho ljudje, da ni njegov. Če bi bil Motnikovemu res oče, bi z njim ne mogel narediti kaj takega.

Podlipnik dobro ve, da ga bodo zdaj vlačili po zobeh zavoljo tega, ker se je iz Motnikovega norčeval. Naj ga le. Da bi le s tem pregnal misel, ki sedi še v nekaterih, posebno v Kašnici.

Da je Hanzej njegov.

Folteja je očetovo dejanje zbolelo. Da se morejo oče tako spozabiti in se z drugimi vred norčevati iz reveža. Naj bi mu dali šiling in pognali ljudi z dvora. Nore in vesele Hanzejeve oči Podlipnikovemu ne gredo iz misli.

Ko sta se prvič po tem videla z Mojco, mu je koj zabrusila:

„Sram je lahko očeta, da je bil z Motnikovim tak. Pa tak gruntar!“

Folteju je bilo nerodno, kakor da je on grešil. Nič ni vedel pravega reči.

„Samemu se mi zdi grdo,“ je nazadnje izdaval.

A rekel mu nisi nič, vem. Slišim, da te ima na vajejih kakor konja.“

Da ga bo Mojca tako napasla, ni ž njal. Ta dekla. Resen, Foltej je skoraj vsak dan zavoljo česa zbole, žinjal pa ni, da go bo zdaj tako pograbila.

„Vsak zase najbolj ve,“ je skoraj siknil. Pa je popravil:

„Veš, ljudje radi veliko žobaré. Posebno čez nas. Kašnica ti gotovo ve marsikaj povedati.“

„Na Šmarna bi ljudi poslušal, ko so šli iz cerkve. Seveda, tebi ne bodo pravili in očetu tudi ne, zamerijo mu pa, da je bil tak.“

Mojca se ni dala odgnati.

„Naj žobaré. Njih žobar Podlipnikove hiše ne bo podr.“

Foltej je žobaril kakor oče.

„Saj nič ne rečem. Samo povem ti,“ je skoraj jezno rekla Kašnikova. „Če bi ti tako naredil, bi se ti na daleč ognila, če bi te imela srečati. Da veš.“

Potlej se je nasmehnila in zavila na polje.

Folteja samega je jezilo, da so bili oče taki. Mojčine besede pa so ga razdražile. Kaj jo briga! Žobar, kakor da ima kaj z njo. Je kaj bolj prijazen z njo kakor z drugimi dečvami? Da ji je oni dan rekel, da je zala, kaj je na tem napačnega.

Razdražen je prišel domov. Ob očetovi trdosti se je sicer koj ohladil, toda znotraj ga je kar naprej grabilo. Vendar se ni mogel dotipati do prave be-

sede, da bi jo vrgel pred očeta. Vse doslej je bil oče, ki je prvi govoril, če se je kaj zgodilo. Zda oče molčijo, kakor da ni bilo nič. Nočejo omeniti Motnikovega, niti v žobar se ne spusté. In vendar Foltej ve, da je bil tisti njihov smeh tako prisiljen, tako tuj, da ga Foltej še nikoli ni slišal.

Šele zvečer je butnilo iz Folteja.

„Ljudje vas spet vlačijo po zobeh zavoljo Motnikovega.“

Podlipnik se je mirno zganil, kakor da se ga novica niti ne tiče.

„Kaj žobaré?“

„Da ste grdo napravili, ko ste se iz Motnikovega norčevali.“

Zda se je Podlipnik z obema rokama oprl na mizo in se s sivimi, trdimi očmi zagrizel v Folteja.

„Ni mi mar, kaj ljudje žinjajo. Prevelik sem, da bi me pustili z mirom. Grize jih, da mi niso niti do kolen, boli jih, da je moja zemlja boljša od drugih. Vem, da si že marsikaj slišal, nemara tudi to, da bi utegnil biti Hanzej tvoj brat. Zamašil sem usta nekaterim, Kašnici že. Nalašč sem vrgel šiling Motnikovemu, da ljudje vidiho, da mi je zanj toliko kakor za peto kolo. Če bi mu bil oče, bi tega ne mogel.“

S trdimi, sivimi očmi je Podlipnik visel na sinu. V Foltejevemu obrazu se ni ničesar zganilo.

(Dalje prihodnjič)

Globoko užaloščeni sporočamo v svojem in v imenu vsega osebja, da je v sredo 4. januarja 1950 nenadoma preminul

trgovski svetnik

Dipl.-ing. Viktor Groß

podpredsednik Združenja avstrijskih industrialcev, koroške deželne skupine,
predsednik nadzorstvenega sveta svobodne beljaške cone

Pokojni je stavil podjeliu svojo moč in vse svoje zmožnosti do zadnjega na razpolago in zapušča komaj nadomestljivo vrzel. Njegove zasluge za obnovo našega podjetja so edinstvene in mu zagotavljajo v našem krogu trajen, hvaležen in časten spomin.

Blagega pokojnika smo položili k večnemu počitku v soboto 7. januarja.

Obratni svet

Nadzorstveni svet

Ravnateljstvo

Združene koroške pivovarne
delniška družba Beljak-Villach

Najboljše
modno blago
in perilo

Grüner

Celovec - Klagenfurt
Burggasse

Tam kupite dobro in poceni

Modernig
Rele
MODE
KLAGENFURT
WIENERGASSE 11

Damsko in moško perilo
Modne stvari

Obleke
Plašče
Kožuhe
Bluze
Krila

Kinder FOTO *Ella Petrykiewicz*
FOTOGRAF
BELJAK - Villach

Poročne in darilne slike ter slike za legitimacije. Izvrševanje fotoamaterskih del.

Nov naslov:
Postgasse 3, Tel. 49-36

Barve, lake, emailje, laneni fincež,
slikarske in pleskarske potrebščine

kupite naj-
bolje pri

PETER DE CILLIA
FELDKIRCHEN - Telefon 73

in pri podružnici:
Celovec - Klagenfurt, St.-Veiter Straße 35 - Tel. 28-38

(Nadaljevanje s 7. strani)

star jedva 67 let. Moža, hčerko Justino, uradnico, sina Volbenka Romauch, nadučitelja na Zili ter sorodnike naj tolaži zavest, da so pokojni pravočasno nudili vse za njeno telesno in duhovno dobrobit. Rajna naj pa pri Bogu v miru spi! Bila je bogoljubna, pobožna, delavna mati in hišna gospodinja, znana in spoštovana po mestih in vaseh daleč na okoli. Zato je tudi njen pogreb na soboto po Marijinem prazniku bil velika izrednost za naš mali kraj. Kljub dežju se je zbralo veliko število ljudi od vseh strani k njeni zadnji poti na skočidolsko pokopališče. Pogreba se je udeležilo mnogo odličnih osebnosti iz vseh stanov: zastopano je bilo kmetstvo, delavstvo, gostilničarstvo, uradništvo in učiteljstvo. V sprevodu je bil tudi okrajni šolski nadzornik, g. dr. Potočnik iz Beljaka. Obrede po rajni sta opravila domači g. župnik in g. župnik z Device Marije na Zili. Imenom vseh se je v ob grobnem govoru poslavil od umrle kraljevi dušni pastir. Romahove matere, ki je tolikim gostom tekom mnogih desetletij uljudno postregla, ni več med živčimi. Pridružila se je v večnosti — to ji in jim želimo — drugim v minulih letih umrlim ženam iz naših vasi kakor n. pr. Glaser Mariji, Matschek Ani, Vospersnik Barbari, Vospersnik Uršuli, Marinitich Emiliji in Neži in Schöffmann Susani. Mir vsem tem pokojnim, balzam tolažbe pa ostalim! Nad zvezdami je svidenje! Domačalski moški pevski zbor je pokojni pred žalno hišo in ob grobu zapel dve pretresljivi posmrtnici. Po končanih obredih pa je zasvetilo spet milo sonce z jasnega neba! Naj pokojni zdaj sveti večno Sonce, Kristus!

ŠT. JAKOB V ROŽU

Težek udarec je zadela ravnateljico naše glavne šole gospo Marijo Lang-Reit-

stätter: dne 3. januarja t. l. ji je umrl v njenem rojstnem kraju Hopfgarten pri Kitzbühlu na Tirolskem njen ljubljeni oče, Hans Reitstätter, uradnik državnih železnic v pokoju. Pokojni je umrl v starosti 78 let, potem ko je bil previden s sv. zakramenti. Slovesen pogreb s sv. mašo je bil na dan sv. treh kraljev na domačem pokopališču. Pokojnemu naj bo Bog večni plačnik, gošpej ravnateljici in sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

MALI OGLASI

Tkalca, samostojnega, za mehanični tkalni stroj iščem. Ponudbe poslati na: BLEIBURG, Postfach 7.

Zgano apno Ia prodajamo — dostavimo na dom po 250 šil. za 1000 kg (enkratni odjem najmanj 4—5 ton). Na željo lahko dobavimo tudi nekaj zidne opeke po dnevnih cenah. V za meno vzamemo smrekove hlo-de, borove, smrekove in bukovce cepanice; plačamo po najvišji ceni. Vprašati na upravi „Kor. kronike“ ali sporočiti na: HAUPTPOSTFACH 312 Celovec-Klagenfurt.

Slovenec v Angliji, z dobro službo, star 28 let, želi dopisovati s Slovenko, 21 do 24 let staro. Ženitev ni izključena. — Dopise, po možnosti s sliko, poslati na: POGAČNIK Stanko, Greystones, Chepping Norton, OXON, — England.

Slovenko, do 25 let staro, želi spoznati zaradi ženitve 30 let star. Srb, zaposlen v Kanadi. — Dogovor o ureditvi potovanja v Kanado sledi po prejemu fotografije in po boljšem spoznanju s pomočjo dopisovanja. JOKONOVIC Mil., 3998 Wolker Road, Windsor-Ontario, CANADA.